

Denne utgaven av Røde Fane er delt i to filer
for å lette nedlasting.

Se http://akp.no/ml-historie/pdf/rode_fane/1972/
for å finne del 1.

KVINNENS FRIGJØRING UNDER SOSIALISMEN

Den sosialistiske revolusjonen skaper en økonomisk, sosial og politisk basis for frigjøringa av kvinnene fra undertrykkelse og husslaveri. Men historia viser også at revolusjonen bare legger *grunnlaget* for en fullstendig frigjøring. Fortsatt vil det i mange år finnes sosiale og økonomiske ulikheter som må ryddes av veien skritt for skritt. Og ikke minst vil det nye samfunnet arve en god del av det gamle samfunnets reaksjonære ideologi, dets feudale og borgerlige vaner og tradisjoner. Hvis ikke proletariatets statsmakt – og kvinnene sjøl – etter revolusjonens seier fortsetter kampen mot all undertrykkelse av kvinnene, vil ikke denne frigjøringskampen kunne seire.

Kina og Albania er i dag to sosialistiske land der kvinnens frigjøringskamp alt har nådd store resultater. Samtidig er begge land levende eksempler på at kampen mot kvinneundertrykkelsen også må fortsette i tiår etter revolusjonen og opprettelsen av proletariatets diktatur. For å øke forståelsen for dette, bringer Røde Fane to ulike bidrag.

Det første bidraget er hentet fra »Historien til Arbeidets Parti i Albania» (History of the party of Labour of Albania, Tirana 1971, s. 627–634). Det oppsummerer kampanjen for å fullføre frigjøringa av kvinnene, som ble innledet i 1967. Denne kampanjen var en del av Arbeidets Partis kamp for å revolusjonere seg selv og hele samfunnslivet på slutten av sekstitallet.

Det andre bidraget er sentrale utdrag av en artikkel skrevet av den kvinnelige kinesiske kommunisten *Lu Yu-lan*. Hun er 32 år, og deltok på Kinas kommunistiske partis 9. nasjonale kongress i 1969, der hun ble valgt inn i Sentralkomiteen. Artikkelen er hentet fra Peking Review, nr. 10 1972.

FRIGJØRING AV KVINNENE

Lu Yu-lan

Jeg har vokst opp i det nye samfunnet. Min landsby – Tungliu-shanku i Linhsiområdet, Hopei-provinsen – ble frigjort i 1945 da jeg var 5 år gammel. Vi jenter begynte, da – i likhet med guttene – på skolen. Etter at jeg fullførte folke-

skolen, jobbet jeg i landbruket og sluttet meg til revolusjonært arbeid. Jeg delte idealet med å bygge sosialismen på landsbygda.

Mange vanlige arbeiderkvinner i Linhsi-området har utviklet seg til å bli ledende kadre, og mange av dem

har ledende formannsjobber på ulike nivåer. Dette viser kvinnenes stilling i det sosialistiske Kina. Akkurat som mennene deltar kvinnene i ledelsen av statens affærer. De har blitt politisk frigjort.

OMFORMING AV SAMFUNN OG FAMILIE

Veien til kvinnens frigjøring, som jeg husker den, var på ingen måte glatt. I begynnelsen var det noen som ikke skjønte sammenhengen mellom å forbedre kvinnens stilling i hjemmet og kvinnenes deltakelse i klassekampen. De trodde at så lenge som kvinnene fikk makt i familien, så var frigjøringen av kvinnene fullført. For å sikre sine rettigheter kranget kvinnene ofte med svigerforeldre og ektefeller. Men dette skapte dårlige forhold i familien og vant ingen støtte blant folk flest.

Senere ledet partiets organisasjoner kvinnen i å studere formann Maos skrifter om kvinnens frigjøring. I 1950 pekte han på følgende: »Virkelig frigjøring av kvinnen kan bare bli virkelig gjort i løpet av den sosialistiske omdanninga av samfunnet som helhet.» Dette hjalp kvinnene til å få et videre perspektiv. De forsto at for å oppna en virkelig frigjøring av kvinnene måtte en se tingene ut ifra hele samfunnets synsvinkel. Familien er en celle i samfunnet og bare ved å endre samfunnet kan familien endre sin karakter. Etter at kvinnene har hevet sin stilling i samfunnet vil forandringer i familieforholdene følge. Likheter mellom mann og kvinne vil bli realisert i praksis.

Jeg ble engasjert i kvinnearbeid i min egen landsby i 1955. Etter å ha diskutert med fattige og lavere middelstore bønder startet vi et kooperativ for jordbruksprodusenter. Jeg fikk også overtalt kvinner til å gå

ut for å ta del i kollektivt, produktivt arbeid. På den tida var det ennå noen som hadde den gamle ideen om at »mannen går til byen, men kona forblir hjemme». De var derfor uvillige til å la kvinnene ta del i slike gjøremal. I en familie var det en nygift pike. Hennes svigerforeldre var strenge og ville ikke la henne gå ut. Jeg pleide å gå hjem til dem om kvelden for å lære søm av henne. Jeg tok dette som en anledning til å prate med dem og forklare dem meningen med kvinnens frigjøringskamp. Jeg sa til dem: »Vil det ikke bli vidunderlig hvis kvinnene tok del i kollektivt, produktivt arbeid, slik at både menn og kvinner ble kooperativ-medlemmer?» Min venninne ble fornøyd over å høre dette og begynte etterpå å ta del i gårdsarbeidet. Hun arbeidet bra og fikk sin inntekt akkurat som mennene. Mannen hennes og hans slektninger var ikke lenger imot det hun nå gjorde. Etter hvert tok flere og flere kvinner i vårt kooperativ del i det kollektive arbeidet og jobbet med økende iver.

ENDRING I KVINNENES ØKONOMISKE STILLING

Dag ut og dag inn var kvinner med barn bundet til kjøkkenkroken. Kollektivisering av jorda endret de gamle produksjonsforholda. Etter hvert som folkekommunene har blitt utviklet og konsolidert, har stadig flere velferdstiltak, som mor-barnstasjoner, blitt organisert, og deres service har stadig blitt forbedret. Slike helsestasjoner, korttidsbarnehager i den travle innhøstingssesongen, maskindrevne møller for mel og risproduksjon, samt skreddere som kommunens medlemmer kan benytte, har risproduksjon, samt skreddere som kommunens medlemmer kan benytte, har sosialisert mye

husholdningsarbeid og dermed lagt grunnlaget for kvinnenes deltakelse i kollektiv produksjon.

Kvinner som gjør kollektivt arbeid, får samme lønn for likt arbeid. Ved å få egen inntekt har kvinnenes økonomiske stilling blitt helt endret. Familieforholdene har også tilsvarende endret karakter. I Sunchuangbrigaden i Lipo-chai-kommunen bor Lin-familien som består av 13 personer. De tilhører fire generasjoner. Lin Chin-lan, hennes eldre svigersøster og hennes mor utgjør en viktig del av familiens arbeidsstyrke. Det de får for sitt arbeid utgjør en viktig del av familieinntekten. Dette har endret det gamle samfunnets vaner. Da måtte kvinnene spørre sine menn om å få de pengene de trengte.

Alle viktige utgifter i familien blir avgjort gjennom demokratisk diskusjon. Både mat og klær har blitt av bedre standard i de siste årene. Chin-lan og hennes svigersøster foreslo å bygge noen nye rom, noe samtlige familiemedlemmer sa seg enige i. Slik skaffet Lin-familien seg 8 nye mursteinsrom. Ved å respektere de gamle, ha omsorg for de yngste og hjelpe hverandre, har familien blitt istand til å leve lykkelig og vennskapelig sammen.

Kvinnene har etter hvert lært seg å mestre ulike produksjonsmetoder og blitt en viktig kraft i produksjonen. Overalt på landsbygda deltar kvinner som traktorkjørere, pumpevoktere og arbeidere i møllene. Kvinnene har også ytt sine bidrag til vitenskapelige landbruksekspesimenter.

VOKST GJENNOM KAMP

Det viktigste for kvinnene i kampen for frigjøring er å bli bevisst og ta del i den politiske kampen. På grunn av innflytelsen fra gamle ideer og

tradisjoner var få kvinner politisk aktive. Gjennom å kaste seg inn i den politiske kampen, møte stormene og oppdage verden, har kvinnene fått en bedre forståelse for revolusjonære prinsipper, hevet sin politiske bevissthet og fått erfaring gjennom kamp.

Mange kvinneaktivister og kadre i vårt område har vokst gjennom politisk kamp. Se f. eks. på de fem kvinnelige kadrene i partikomiteen.

Hei Yueh-Ching, en 37 år gammel kvinne av Hui-nasjonaliteten, ledet Hui'enes fattige og lavere mellomstore bønder i kampen for å opprette folkekommuner i 1958, som et varmt svar på formann Maos opprop. Dette startet den allsidige utviklingen av jordbruk, skogbruk, dyrerøkt og . . . (side occupations). Hun har vokst til en fin kvinnekader.

Hsia Hsiu-mei, Yang Ai-lien og Yang Hsiu-chih er bare 21 og 22 år gamle. I den store kulturevolusjonen tok de opp en resolutt kamp mot Liu Shao-chis agenter og dårlige folk som ikke hadde forbedret seg, avslørte og kritiserte deres forbyrteriske forsøk på å gjenopprette kapitalismen på landsbygda. På den måten forsvarte de formann Maos revolusjonære linje.

Jeg har også sjøl fått erfaring fra tallrike politiske kamper gjennom mitt arbeid. I 1959 inngikk en rik bonde i vår brigade en hemmelig avtale med folk som representerte den kapitalistiske veien innfor partiet om å felle og selge mer enn 100 000 trær som var plantet av treplantingslaget »8. mars«. (*Et treplantingslag av kvinner som Liu Yu-lan hadde ledet, red. anm.*) De slaktet også kollektivets griser og sauer. Dette underminerte kollektivets økonomi. Sammen med fattige og lavere mellomstore bønder slåss jeg mot dem.

Etter at brigadens partiavdeling var

reorganisert, ble jeg valgt til formann. Snart etter var det noen som begynte å spre løgner og slengord, slik som »hvis en kvinne er i ledelsen, vil ikke trærne gro» og »når en kvinne tar ledelsen, vil alt gå dårlig». De laget også en liste over mine »forbrytelser» i et forgjeves forsøk på å få meg kastet vekk fra min stilling. På den tida studerte jeg formann Maos lærdom »Hva er arbeid? Arbeid er kamp!» og jeg følte at jeg virkelig forstod hva det betydde! Jeg visste

at disse ryktemakerne ikke hatet meg personlig. De hatet den sosialistiske veien som jeg og de fattige og lavere mellomstore bøndene fulgte så stødig. Jeg besluttet meg for å kjempe resolutt mot dem, og med de fattige og lavere mellomstore bøndenes støtte, seiret vi.

Å oppleve en storm var en god stålsetting. Siden den kampen har brigadens arbeid blitt utført bedre og jeg sjøl gjort nye framskritt.

FRA HISTORIA TIL ARBEIDETS PARTI I ALBANIA (APA) BEVEGELSEN FOR Å FULLFØRE FRIGJØRINGA AV KVINNENE

Vi gjengir nedenfor et utdrag fra APAs historie med denne tittelen. Det albanske folkets erfaringer i kampen mot kvinneundertrykking har hatt enorme resultater sett på bakgrunn av at landet for 30 år siden var et tilbaketilleggende land hvor muhammedanske og middelalderiske skikker satt i høysetet. I dag har Albanias kvinner nådd en stilling i samfunnet og produksjonen som gjør dem til framskredne, ikke bare i forhold til sin egen fortid, men også i verdensmålestokk. Samtidig er APA, den albanske arbeiderklassen og folket klar over at kvinneundertrykking fortsatt finnes og fullt besluttet på å føre en langvarig kamp for å få slutt på den. Etter vår oppfatning har vi mye å lære av de albanske erfaringene.

red.

BEVEGELSEN FOR Å FULLFØRE FRIGJØRINGA AV KVINNENE

Kampen mot de tilbakestående og reaksjonære ideene og vanene som ydmyker kvinnene, bevegelsen for å frigjøre dem, som skulle gjøre det mulig for kvinner å nyte de samme rettigheter som menn i vårt sosialistiske samfunn, ble ført med stor iver over hele landet. Kamerat Enver Hoxha innledet denne store kampanjen 6. februar 1967:

»Hele Partiet og hele landet må reise seg og prinsippfast slå ned og tilintetgjøre alle som saboterer partiets lov som forsvarer kvinners og jenters rettigheter.»

Partiet sendte ut et direktiv om å fullføre frigjøringa av kvinnene. Kampen ble ført i alle partiorganisasjonene og under partiets ledelse i kvinneforbundet,

i Demokratisk Front, i fagforeningene og i ungdomsforbundet. Det var den yngre generasjonen som gikk i spissen, men bevegelsen som ble satt igang var så mektig at den rev med seg også sosiale lag som tidligere hadde vært indifferent eller inntatt en konservativ holdning til frigjøringa av kvinnene. Det ble organisert åpne møter av brede masser utover landet, der unge og gamle, menn og kvinner, dristig fordømte konservative, patriarkalske, feudale og borgerlige vaner og ideer, religiøs tro og middelalderske læresetninger, som hadde trellbundet Albanias kvinner i fortida. Offentlige møter og diskusjoner mann og mann imellom sluttet samstemmig opp om Partiets ord om å nedkjempe alle rester av slike barbariske skikker og læresetninger for alltid. Det var livlige diskusjoner om hvordan man skulle kvitte seg med alt som plasserte kvinnen i en lavere posisjon enn mannen, om hvordan man skulle sikre en mer aktiv deltakelse av kvinner i hele landets politiske og sosiale liv. Man diskuterte hvordan man skulle sikre en bredere deltakelse og aktivitet av kvinner i produksjonen, og hvordan dette krevde en heving av kvinnenes kulturelle, tekniske og faglige nivå. Videre ble det lagt stor vekt på hvordan kvinnene skulle befris fra slaveriet i huset, osv. Spesielt viktig var det at kvinnene selv deltok i kampen for å fullføre sin egen frigjøring i en grad som de aldri hadde gjort tidligere. Det var første gang at kvinner og jenter i høylandet og i de delene av landet der skikker, læresetninger og religiøse fordommer hadde vært mest knugende, hadde deltatt i kampen med så stor styrke. Spesielt viktig var det også at det var første gangen at bevegelsen for like rettigheter mellom mann og kvinne, mellom gutt og jente, hadde begynt å utvikle seg også innenfor familiene.

Utbruddet av bevegelsen for fullstendig frigjøring av kvinnene var en direkte og naturlig følge av det arbeid og de kamper som partiet hadde ført like siden det ble stiftet. Partiet hadde vist de albanske kvinnene at det bare var en eneste vei til fullstendig frigjøring, nemlig brei og mest mulig aktiv deltakelse i hele folkets kamp for nasjonal og sosial frigjøring, og kampen for å oppheve all undertrykking og utbytting en gang for alle. Kvinnene måtte selv ta del i det politiske og sosiale liv, og i arbeidet for en sosialistisk oppbygging av landet.

De albanske kvinnene hadde lært av partiet. De hadde tatt aktiv del i den nasjonale frigjøringskrigen og ofret sitt eget blod, og de hadde oppnådd like rettigheter som menn. Disse rettighetene var slått fast gjennom borgerrettighetserklæringen til Det anti-fascistiske Råd i oktober 1944, og seinere i konstitusjonen og andre lover i folkerepublikken Albania.

Under partiets ledelse ble de albanske kvinnene en mektig kraft på alle områder i oppbygginga av det sosialistiske samfunnet, etter at de var frigjort fra klasseundertrykking og utbytting sammen med hele det arbeidende folket. Framskrittene som er gjort på veien til en fullstendig likestilling av de albanske kvinnene har vært kolossale i løpet av litt mer enn to tiår, når en tar i betraktning at det overveldende flertallet av kvinner før dette var slaver. Atten prosent av de deputerte til folkeforsamlingen er kvinner, mens hele 36% av medlemmene i folkerådene og folke-domstolene er kvinner. Noen titusener av Albanias kvinner og jenter sitter i ledende organer i masseorganisasjonene. En radikal endring har funnet sted i kvinnenes deltaking i

i Demokratisk Front, i fagforeningene og i ungdomsforbundet. Det var den yngre generasjonen som gikk i spissen, men bevegelsen som ble satt igang var så mektig at den rev med seg også sosiale lag som tidligere hadde vært indifferent eller inntatt en konservativ holdning til frigjøringa av kvinnene. Det ble organisert åpne møter av brede masser utover landet, der unge og gamle, menn og kvinner, dristig fordømte konservative, patriarkalske, feudale og borgerlige vaner og ideer, religiøs tro og middelalderske læresetninger, som hadde trellbundet Albanias kvinner i fortida. Offentlige møter og diskusjoner mann og mann imellom sluttet samstemmig opp om Partiets ord om å nedkjempe alle rester av slike barbariske skikker og læresetninger for alltid. Det var livlige diskusjoner om hvordan man skulle kvitte seg med alt som plasserte kvinnen i en lavere posisjon enn mannen, om hvordan man skulle sikre en mer aktiv deltakelse av kvinner i hele landets politiske og sosiale liv. Man diskuterte hvordan man skulle sikre en bredere deltakelse og aktivitet av kvinner i produksjonen, og hvordan dette krevde en heving av kvinnenes kulturelle, tekniske og faglige nivå. Videre ble det lagt stor vekt på hvordan kvinnene skulle befris fra slaveriet i huset, osv. Spesielt viktig var det at kvinnene selv deltok i kampen for å fullføre sin egen frigjøring i en grad som de aldri hadde gjort tidligere. Det var første gang at kvinner og jenter i høylandet og i de delene av landet der skikker, læresetninger og religiøse fordommer hadde vært mest knugende, hadde deltatt i kampen med så stor styrke. Spesielt viktig var det også at det var første gangen at bevegelsen for like rettigheter mellom mann og kvinne, mellom gutt og jente, hadde begynt å utvikle seg også innenfor familiene.

Utbruddet av bevegelsen for fullstendig frigjøring av kvinnene var en direkte og naturlig følge av det arbeid og de kamper som partiet hadde ført like siden det ble stiftet. Partiet hadde vist de albanske kvinnene at det bare var en eneste vei til fullstendig frigjøring, nemlig brei og mest mulig aktiv deltakelse i hele folkets kamp for nasjonal og sosial frigjøring, og kampen for å oppheve all undertrykking og utbytting en gang for alle. Kvinnene måtte selv ta del i det politiske og sosiale liv, og i arbeidet for en sosialistisk oppbygging av landet.

De albanske kvinnene hadde lært av partiet. De hadde tatt aktiv del i den nasjonale frigjøringskrigen og ofret sitt eget blod, og de hadde oppnådd like rettigheter som menn. Disse rettighetene var slått fast gjennom borgerrettighetserklæringen til Det anti-fascistiske Råd i oktober 1944, og seinere i konstitusjonen og andre lover i folkerepublikken Albania.

Under partiets ledelse ble de albanske kvinnene en mektig kraft på alle områder i oppbygginga av det sosialistiske samfunnet, etter at de var frigjort fra klasseundertrykking og utbytting sammen med hele det arbeidende folket. Framskrittene som er gjort på veien til en fullstendig likestilling av de albanske kvinnene har vært kolossale i løpet av litt mer enn to tiår, når en tar i betraktning at det overveldende flertallet av kvinner før dette var slaver. Atten prosent av de deputerte til folkeforsamlingen er kvinner, mens hele 36% av medlemmene i folkerådene og folkedomstolene er kvinner. Noen titusener av Albanias kvinner og jenter sitter i ledende organer i masseorganisasjonene. En radikal endring har funnet sted i kvinnenes deltaking i

produksjonen. I 1967 utgjorde kvinnene 42% av det totale antall arbeidere i byene og på landsbygda. I tekstil, matvare-industri, i helseinstitusjonene og innafør endel andre sektorer, utgjorde de over halvparten. Innafor kultur- og utdanningssektoren, og innafør den tekniske og yrkesmessige opplæring, er det innført 8-årig grunnskole for alle jenter, samtidig er antallet av kvinner innafør de videregående skolene nesten like høyt som antallet menn. Dette er i skarp kontrast til den alvorlige førkrigssituasjonen, da mer enn 90% av kvinnene var analfabeter. Tusenvis av kvinner har gått ut av de videregående skolene og de høyere utdanningsinstitusjonene, og arbeider nå innafør og leder ulike økonomiske og kulturelle sektorer. Antallet kvinnelige ingeniører var fem ganger så stort og antallet kvinnelige leger 2,5 ganger så stort som det totale antall av leger og ingeniører før krigen.

Albanske industriarbeiderker studerer veggavis om arbeiderkontroll i bedriftene.

På tross av disse store framskrittene, var partiet klar over at mye ennå måtte gjøres forat de albanske kvinnene skulle bli fullstendig frigjort. En fullstendig og aktiv deltakelse av kvinnene i det politiske og sosiale liv, møter fremdeles på endel motstand fra mennene og nøling fra kvinnene. Den rollen kvinnene skulle spille i produksjonen, har ennå ikke nådd det nivået den burde. Kvinnenes kulturelle og utdanningsmessige nivå er allment fremdeles for lavt. Kvinnene, især landsbykvinnene, har ennå ikke oppnådd likestilling med mannen i familien. Tilbakeleggende skikker og ideer som hører fortida til,

spesielt religiøse fordommer i høylandet, fortsatte å utøve en sterk innflytelse og var den viktigste hindringen for virkelig likestilling mellom mann og kone. Den store bevegelsen for fullstendig frigjøring av kvinnene som var blitt ført fra landsende til landsende, var nettopp rettet mot en endring av denne situasjonen.

Partiet så på den fullstendige frigjøringa av kvinnene som et sosialt problem av ekstraordinær betydning, og de innså at hvis ikke dette problemet ble løst, ville »folkets frihet, landets fortsatte framskritt og oppnåelsen av våre mål være utenkelig». Sentralkomiteens plenum analyserte dette problemet på et spesielt møte i juni 1967.

Møtet trakk opp retningslinjene for videreføringen av bevegelsen for fullstendig frigjøring av kvinnene, og for å styrke deres rolle i vårt sosialistiske samfunn.

Partiets sentralkomite la nok engang vekt på at den viktigste måten å sikre fullstendig frigjøring av kvinnene, er å trekke dem med i produktivt arbeid og med i landets sosiale, politiske og kulturelle liv i så bredt omfang som mulig.

Det ble slått fast retningslinjer for å fjerne alle hindringer og restriksjoner som står tilbake, for å trekke kvinnene med i alle sektorer av økonomien og kulturen, i alle politiske, sosiale og kulturelle aktiviteter, i Partiets arbeid og statsadministrasjonen. Det ble understreket spesielt at det måtte gjøres et gjennombrudd når det gjaldt å utpeke kvinner til tillitsverv for å sikre en større og mer merkbar deltakelse av kvinnene i organiseringa og ledelsen av produksjonen og av politiske, sosiale og kulturelle virksomheter.

Det ble sett på som en viktig oppgave å øke Partiets rekke av kvinnelige kamerater for å stimulere livet i partiorganisasjonene og heve deres kampkraft.

For å oppnå disse målsetningene, anså Sentralkomiteen det i første rekke som uomgjengelig nødvendig å bekjempe alle feilaktige ideer om kvinnene mer konsekvent, hardere og mer systematisk. Slike ideer har djupe røtter i folks bevissthet, og sjøl om de er kraftigere blant menn, så finnes de også blant kvinnene.

Parallelt med denne kampen var det nødvendig å gjøre mer for å sikre at kvinnene økte sin dyktighet på det kulturelle, utdanningsmessige teknisk og faglige området. For å oppnå dette påla Sentralkomiteen Partiets og statens organer å sikre at alle jenter fullfører 8-års obligatorisk skolegang og at unge kvinner har førsteretten ved opptak til fagskoler og høyere skoler. Den påpekte at det måtte arbeides samtidig å sikre en bedre og breiere deltakelse fra kvinner i kveldskurser og at det skulle organiseres flere videreutdanningskurser for dem.

Plenum understreket at kvinnenes fulle deltakelse i produksjonen og i det politiske og sosiale liv, for en stor del avhenger av utviklinga av sosialistiske forhold i familien, såvel som av at kvinnene befries fra husarbeidets tunge plikter.

Frigjøringa av arbeiderne fra klasseundertrykkelse og utbytting, opphevelsen av den private eiendomsretten og opprettelsen av samfunnsmessig eie av produksjonsmidlene, så vel som de spesielle rettighetene som de albanske kvinnene har vunnet under Partiets ledelse, har vært de hardeste slag som noen gang er blitt rettet mot de gamle familieforholda som gjorde kvinnen til

Kvinnelige og mannlige studenter under militær trening. Studier, deltakelse i produksjon, fysisk og militær trening er de tre komponentene i den revolusjonære utdannelsen til albansk ungdom i dag.

en slave. Dette har tilrettelagt betingelsene for å skape en ny sosialistisk familie. Likevel har ikke følelsen av privateiendom blitt utryddet og mange skikker og tilbakeliggende vaner eksisterer fortsatt, og hindrer opprettelsen av nye familieforhold.

»Derfor,» påpekte Sentralkomiteen, »krever forandringer i familieforholda, opprettelsen av nye sosialistiske forhold, en lang, utholdende og altomfattende kamp på et innfløkt og vanskelig område, mot ideologien, psykologien, moralen og vanene som er tatt i arv fra det gamle samfunnet.»

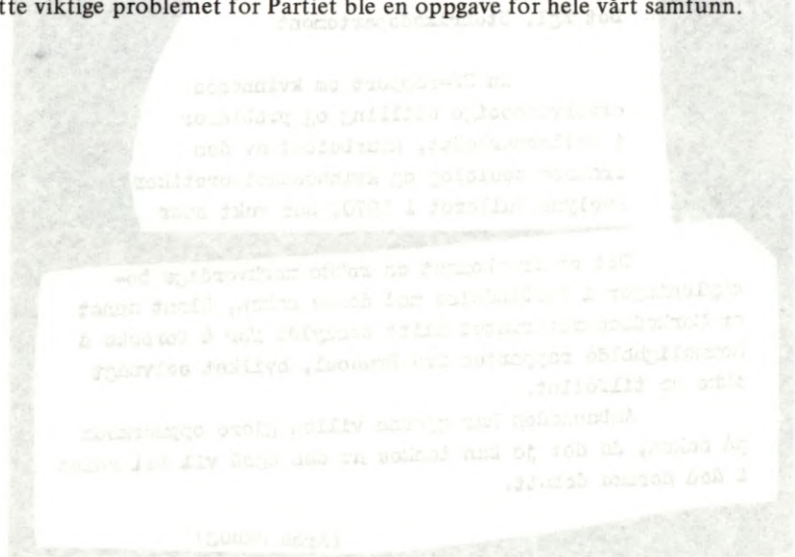
For å skape og konsolidere en ny sosialistisk familie anviste Sentralkomiteen som hovedretninga å rykke opp med røttene de gamle forholda i inngåelsen av ekteskap og i det ekteskapelige livet. Samtidig må det skapes nye ekteskapelige forhold, riktige forhold mellom mann og kone og mellom henne og andre familiemedlemmer, forhold som er frigjort fra følelsen av privateiendom, fra religiøse fordommer og tilbakeliggende vaner og synspunkter. For å bidra til å styrke de sosialistiske familieforholda, ble det gitt anvisninger for å undersøke noen av de gamle juridiske reglene som hersker i familieforholda og erstatte dem med nye regler, regler som svarer til det nye stadiet i utviklinga av den sosialistiske revolusjonen.

En annen og meget viktig måte å sikre den fullstendige likheten mellom mann og kone i hverdagslivet er å kjempe for å frigjøre kvinnene fra slaveriet i

huset. Som det ble forutsett av de marxist-leninistiske klassikerene så kan dette først bli oppnådd fullstendig gjennom sosialisering av husholdningsøkonomien, gjennom å gjøre denne økonomien til en del av den sosialistiske produksjonen. Men denne kompliserte oppgaven krever en meget høyt utviklet teknisk/materiell sosialistisk basis og så store materielle og finansielle midler at den sosialistiske staten ennå i lang tid ikke er i stand til å mestre alt sammen. Uten å vente på en full sosialisering av husholdningsøkonomien måtte det gjøres mer utholdende arbeid på to områder for å frita kvinnen for hennes tunge byrder i huset.

For det første ble enhver ektemann oppfordret til å ta del i husarbeidet sammen med sin kone, for å avlaste henne for den byrden som ellers bare ville falt på hennes skuldre. Det var nødvendig at ideen om at husarbeidet ikke bare er kvinnens arbeid, men også menns og alle de andre familie-medlemmenes, ble gjort klart for enhver ektemann og djupt rotfesta i tenkninga til barn i tidligst mulig alder. I familien og på skolen skulle det ikke gjøres noen forskjell mellom gutter og jenter når det gjaldt å trekke dem med i husholdningsøkonomien. For det andre slo Partiet fast oppgaven med å bygge ut nettverket av sosial service fortere og sørge for at det ble utnyttet bedre. Det ble gitt ordre om å øke kapasiteten til barnekrybbene og barnehagene ut over de opprinnelige målsetningene, opprette offentlige kantiner, vaskerier og så videre, og produsere og bringe ut på markedet hjelpemidler til å forenkle husarbeidet.

De oppgavene som Sentralkomiteen hadde stilt for å utvide ytterligere bevegelsen for kvinnenes fulle frigjøring, sørget for at bevegelsen ikke stoppet halvveis. Problemet med kvinnenes frigjøring ble forstått grundigere som en oppgave av avgjørende betydning for bygginga av det sosialistiske samfunnet; dette viktige problemet for Partiet ble en oppgave for hele vårt samfunn.

”SULLEROT-RAPPORTEN”

»Ambassaden har gjerne villet gjøre oppmerksom på saken, da det jo kan tenkes at den vil bli reist i den norske debatt.»

»Saken» er kvinnesak. Og ambassaden er den norske i København, som i et brev til Utenriksdepartementet har varslet Bratteli-regjeringa på storm fra norske kvinner, hvis innholdet i *Sullerot-rapporten* blir kjent.

Bakgrunnen for dette varselopet er følgende: Den franske sosiologen Evelyne Sullerot leverte i juli 1970 et »foreløpig» utkast til en rapport om kvinnene i fellesmarkedslandene. Rapporten ble utarbeidet på bestilling fra EEC-kommisjonen i Brussel. Hovedsiktemålet har vært å legge fram oversikt-lige opplysninger om kvinnens dobbeltrolle som yrkesaktiv og som mor. Kommissjonsmedlem F. Vinck understreker i et eget forord til rapporten at alle vurderinger står for Evelyne Sullerots egen regning!

I Brussel ble rapporten tilgjengelig, men i Danmark fikk regjeringa panikk ved tanken på at slike opplysninger skulle spres blant danske kvinner. Rapporten ble derfor forsøkt hemmeligholdt. Danske kvinneaktivister i Århus fikk imidlertid tak i den, laget en egen oversettelse og trykte Sullerot-rapporten som piratutgave. I danske avisoverskrifter ble rapportens konklusjoner beskrevet slik: »Et helvede at være kvinne i EF».

Det Kgl. Utenriksdepartement

En EF-rapport om kvinnenes
erhvervsmessige stilling og problemer
i Fellesmarkedet, utarbeidet av den
franske sosiolog og kvinnesakteoretiker
Evelyne Sullerot i 1970, har vakt stor

Det er fremkommet en rekke merkvordige be-
skyldninger i forbindelse med denne saken, blant annet
er Markedssekretariatet blitt beskyldt for å forsøke å
hemmeligholde rapporten fra Brussel, hvilket selvsagt
ikke er tilfallet.

Ambassaden har gjerne villet gjøre oppmerksom
på saken, da det jo kan tenkes at den også vil bli reist
i den norske debatt.

(Arne Skau)

Da fikk også den norske ambassaden kuldegysninger, og varselropet gikk raskt over Nordsjøen: »Ambassaden har gjerne villet gjøre oppmerksom på saken, da det jo kan tenkes at den også vil bli reist i den norske debatt.»

Røde Fane offentliggjør med dette en rekke viktige dokumentasjoner og opplysninger som Sullerot-rapporten bringer. Plassen tillater dessverre bare et utvalg.

I dette referatet fra Sullerotrapporten har vi i størst mulig grad søkt å gjengi både fakta og vurderinger slik de forekommer i rapporten. Selve språkbruken i referatet avspeiler derfor i stor grad den byråkratiske tenkemåten og den manglende klasseanalysen som kjennetegner originalen.

Vi tror imidlertid at det stoffet som presenteres egner seg bra for en marxist-leninistisk analyse av motsetningsforholdet mellom kvinner av folket og monopolkapitalen. Og selv uten at stoffet er bearbeidet ut fra den vitenskapelige sosialismens prinsipper, avslører den klart en rekke myter om hvem De Europeiske Fellesskaper tjener og hvem de ikke tjener.

Fellesmarkedstilhengerne her i Norge framstiller EEC som et frivillig og likestilt samarbeid mellom ulike nasjoner, og gir inntrykk av at markeds-samarbeidet både i intensjon og i praksis gir vanlige folk bedre livsvilkår, økt velstand og flere og bedre arbeidsplasser. Kvinnene er en av de store gruppene i samfunnet som blir lovet bedre forhold hvis Norge blir medlem, særlig i form av flere og sikrere arbeidsplasser og høyere standard i sosialpolitikken.

Sullerotrapporten viser at fellesmarkedet ikke har tjent de vest-europeiske kvinnenes interesser i den perioden det har bestått. Kvinner har hverken som arbeidere eller som hustruer og mødre fått bedre stilling. På bestemte områder er kvinnenes kår tvert imot *vanskeligere* i dag enn de var før fellesmarkedet ble opprettet. Både når det gjelder arbeidsmuligheter og lønnsforhold viser Sullerotrapporten til klar forverring for store grupper av kvinner. Hvis Norge blir presset inn i EEC vil norske kvinner bli underlagt det samme politiske og økonomiske system som det som skaper problemer for kvinnene i fellesmarkedslanene. Kvinner som ønsker større grad av likestilling med menn, og kvinner som sammen med mennene kjemper for bedre arbeids- og levevilkår her i landet, må derfor se norsk EEC-medlemskap som en trusel.

Etter vårt syn er kampen mot norsk medlemskap i EEC den viktigste dagskampen også for kvinnene i månedene framover.

Sitatene er – som de øvrige opplysninger – hentet fra den danske oversettelsen. Sidetall er angitt i parentes der *direkte* sitat forekommer.

I fellesmarkedslanene bodde det i 1970 94 millioner kvinner, og de utgjorde 52% av befolkningen. E. Sullerot innledet sin rapport med å slå fast at disse kvinnene nesten ikke er blitt ofret oppmerksomhet tidligere. Hun understreker at hun må begynne utredningsarbeidet nesten på bar bakke. »Man kunne tro at det var nok å henvende seg til hvert enkelt land eller til forskjellige grener av forvaltningen for å få opplysninger om 'kvinnenes andel', 'kvinnenes rolle', eller 'kvinneaspektet' ved det ene eller andre økonomiske, sosiale eller politiske spørsmål. På ingen måte! Intet finnes! Sløseriet med informasjonskildene angående kvinnene, feilaktigheten i angivelsene og de uhyggelige hullene er et bedre bevis enn noe annet på den ubekymrhet problemene om kvinnenes sysselsetting er blitt behandlet med». (s. 4)

Resultatene er den bevisste og ubevisste politikk fellesmarkedslandene praktiserer overfor kvinnene vil med tiden kunne få de alvorligste konsekvenser, hevder Evelyne Sullerot. På den ene siden får tradisjonelle oppfatninger om at »kvinnens plass er i hjemmet» overleve, selv om mange kvinner faktisk går arbeidsløse i hjemmene. Manglende mobilisering av kvinnelig arbeidskraft får blant annet som konsekvens at myndighetene istedet satser på systematisk import av fremmedarbeidere.

På den annen side blir et stort antall yrkesaktive kvinner bundet til arbeid utenfor hjemmet, uten at det sørges for passende arbeidstid og hjelpetiltak i husholdning og familie. Resultatet er at kvinnene blir overbelastet og overanstrengte, og at fødselstallet synker. Før vi går videre i rapporten, hvor både undersysselsettingsproblemene og overbelastningsproblemene blir drøftet nærmere, skal vi sitere E. Sullerots sammenfattende dom over fellesmarkedslandene i denne saken: »Vi må fastslå at landene innenfor det europeiske fellesskap den dag i dag overholdet ikke gjør noe for å utarbeide en felles politikk omkring kvinnenes stilling.» (s. 3)

Yrkesaktiviteten blant kvinnene

Kvinnenes andel av yrkesbefolkningen ligger høyest i Frankrike (37%), deretter følger Vest-Tyskland (34%), Belgia (28,2%), Italia (26,6%) og sist Nederland (23%). (Tallene er fra 1968).

Dette bildet kompliseres av en rekke forhold. F. eks. er det særegent for Nederland at det er uvanlig for gifte kvinner å ta lønnet arbeid. Dette er også en viktig opplysning i tilknytning til at arbeidsløshet blant kvinner ikke er noe åpenbart problem i Nederland. I Frankrike derimot, hvor en stor del av kvinnene er yrkesaktive, spiller kvinnelig arbeidsløshet en stor rolle.

Kvinnenes yrkesaktivitet og arbeidsmuligheter varierer like sterkt fra region til region innen de enkelte landene. Det har lenge vært vanlig å anta at tett urbanisering med tallrike arbeidsmuligheter i servicesektoren fremmer yrkesmuligheter for kvinner. En slik slutning har støttet seg på at visse pressområder, som f. eks. Parisregionen, har en stor andel av kvinner i yrkesbefolkningen. Men eksemplene på sterkt urbaniserte områder hvor kvinnene har dårlige arbeidsmuligheter er like framtrepende. F. eks. er det svært lave tall på kvinnelige arbeidere i Nederlands tettbygde områder. Provinsen Latium, med Roma som sentrum, er enda et eksempel blant flere på urbaniserte regioner med lave satser for kvinner i lønnet arbeid.

E. Sullerot avsanner også den vanlige oppfatningen blant eksperter om at holdningen til kvinner i yrkeslivet er den avgjørende faktoren. Hun viser til at Vest-Tyskland, hvor »Kinder, Küche, und Kirche» ideologien står sterkt, har relativt mange kvinnelige arbeidere. Det er dessuten flere yrkesaktive kvinner i det katolske Flandern, hvor flertallet er fiendtlig innstilt overfor kvinners yrkesarbeid, enn i den mer »tolerante» provins Luttich. De kvinnelige sysselsettingskvoter er heller ikke særlig forskjellige blant katolikker og protestanter, f. eks. i Nederland.

Kvinnelige arbeidere i de tre hovednæringsgrenene

Antallet kvinner beskjeftiget i jordbruket er overalt lavere enn tallet på menn, bortsett fra i Vest-Tyskland. Kvinnens stilling i jordbruket er, i følge E. Sullerot, i større grad betinget av tradisjon og kulturforskjeller enn av økonomi. Når det gjelder den store andelen kvinner i vest-tysk jordbruk, tilføyer hun imidlertid at en mer generell økonomisk-politisk tendens gjør seg gjeldende: »Et høyt industrialisert land lar kvinnene bli igjen i en ervervsgrøn som nesten ikke er rentabel lenger». (s. 30) Kvinnene driver små gårder som tidligere har vært familiebruk, mens mennene har måttet ta arbeid i nærliggende fabrikker, kontorer og forretninger.

Også i Italia er det relativt mange kvinner igjen i jordbruket, på tross av kvinnens tradisjonelt svake stilling i italienske bondefamilier. De har fortsatt en utilfredsstillende livs- og arbeidssituasjon, ifølge E. Sullerot. »... dagene er lange, oppgavene er mangeartede, deres sosiale stilling i arbeidet er uklare.» (s. 32)

I Frankrike har kvinnene i større grad enn menn forlatt jordbruket i den perioden hvor nedleggelse har floreret.

Andelen av kvinner sysselsatt i industri ligger i alle EEC-landene rundt 20%. Det at et område er industrialisert, er ikke tilstrekkelig for å skaffe kvinnene arbeidsmuligheter i industrien. Det er samtidig nødvendig at området har industrier som i praksis er åpne for kvinner. Sammen med arten av industri spiller arbeidsmulighetene for menn på stedet en rolle for om industrien åpnes for kvinner. For eksempel er det tendens til at et sted med veverier åpner opp for kvinnene, mens et sted med skipsverfter ikke gjør det. I områder som f. eks. Syd-Italia, hvor det er stor arbeidsløshet blant menn, blir arbeidsplassene i første rekke tilbudt mennene.

I alle fellesmarkedslandene, bortsett fra Italia, er flertallet av de yrkesaktive kvinnene sysselsatt i servicesektoren. Av det samlede antall arbeidere som er sysselsatt i denne sektoren utgjør kvinnene 48,1% i Frankrike, 41,0% i Vest-Tyskland, 38,7% i Belgia, 32,8% i Nederland og 30,9% i Italia. Erfaringer fra Italia viser helt klart at kvinnene heller ikke får lett adgang til serviceyrkene der hvor det generelt er dårlig med arbeidsplasser for menn.

Mannlige og kvinnelige yrker

I svært stor grad er situasjonen den at kvinnene beslaglegger noen forholdsvis få yrker, mens de nesten systematisk er fraværende i de fleste andre yrker og yrkesgrener. De kunstige skillene mellom »kvinneyrker» og »mannsyrker» trer klart fram når en ser variasjonene i definisjoner fra et land til et annet, og i takt med konjunktorene i økonomien. Det er særlig innen servicefagene at de forskjellige landene tildeler kvinner og menn sine plasser på ulik måte. F. eks. er restaurant- og hotellbransjen dominert av kvinner i Vest-Tyskland, mens det i all hovedsak er et fag for menn i Italia.

Men det som er felles for alle fellesmarkedslandene er at kvinnene i yrkeslivet blir veldig sårbare ved at de samles i stort antall innen noen få ervervsgrener.

De følgende serviceyrkene er gjennomgående mest vanlige blant kvinner i EEC-landene: Husarbeid og rengjøring, sykepleie og annen pleie, ekspedi-

trisearbeid i forretninger og alle former for underordnet kontorarbeid. Forøvrig er serviceyrkene mangfoldige. Det er her en finner hoveddelen av de høyest lønnede og kvalifiserte kvinnene i yrkeslivet, slik som lærere, leger, advokater osv. Men også underproletariatet av kvinner i arbeidslivet hører hjemme i serviceektoren.

Innen industri er kvinnene i første rekke å finne i beklednings- og tekstilindustrien hvor de har lange tradisjoner. Viktig dernest er nærings- og nytelsesmiddelindustri, tobakk-, skotøy-, og lærindustri. Fordi kvinner påstås å vise større fingerferdighet enn menn, og fordi de har vist seg å være stabile i tempopregede rutinejobber, finner vi mange kvinner i nyere industrigrener som elektroteknikk, finmekanisk montering, apparatbygging, vikling osv. Selv om arbeidsgiverne foretrekker kvinner for menn i disse industriene, vurderes ikke kvinnenes tempo og deres tåleevne for stressarbeid særlig høyt når det kommer til lønnsfastsettelse.

Kvinnenes dårlige faglige kvalifikasjoner blir i alminnelighet brukt som forklaring på at kvinner sjelden ansettes i industri hvor det kreves teknisk innsikt eller opplæring. Selv innen kvinnebransjene er det oftest menn som utfører det arbeidet som krever spesielle kvalifikasjoner.

Diskriminering av kvinner

Enkelte EEC-land har også diskriminerende bestemmelser mot kvinnene:

I Belgia må en gift kvinne ha mannens tillatelse for å ta arbeid. I samme land er forskjellige arbeidsplasser i staten ikke åpne for kvinner, bl. a. i Finansdepartementet! Både i Belgia og Nederland kan en yrkesaktiv kvinne risikere oppsigelse hvis hun gifter seg! Denne situasjonen medfører store vansker både for ugifte kvinner i arbeid, og gifte kvinner som ønsker å ta arbeid. I Luxemburg har den arbeidsløse kvinnen ikke rett til sosialstønad hvis hun er gift og mannen har arbeid.

I Belgia og Italia er pensjonsalderen 60 år for kvinner og 65 for menn. Men fordi pensjonen blir beregnet i forhold til den tid det har blitt innbetalt avgift, får kvinnene også lavere alderspensjon enn mennene.

Skattene blir også ofte brukt diskriminerende: »Når en gift kvinne arbeider og får egen inntekt for sin innsats, skal hun oppgi dette til skattevesenet, og som enhver annen betale skatt. Det forekommer imidlertid ofte at skattelovgivningen, som er forskjellig i EEC-landa, er svært diskriminerende for den gifte kvinnen. Når hun lever sammen med sin mann skal hun oppgi sin egen inntekt sammen med ektemannens inntekt – som en luksusinntekt – og på grunn av progressiv beskatning blir hun kraftig trukket. Den gifte kvinnen vet altså at hun må betale en større andel av sin inntekt i skatt enn det er tilfelle med mannen.» (s. 109)

Arbeidsløshet blant kvinner

De aller alvorligste problemene kvinnene møter i forhold til arbeidslivet angår manglende arbeidsplasser, snevre valgområder og usikkerhet mot oppsigelser. Kvinnenes arbeidsmuligheter fortøner seg enda vanskeligere i dag enn da fellesmarkedet ble opprettet. Det er svært vanskelig for kvinner som må forlate jordbruket å få nytt arbeid. Frankrike har tidligere hatt en stor

gruppe kvinner i jordbruket, og de er i dag med til å skape konkurranse om »kvinnejobbene» både i industri og servicenæringene.

I løpet av de siste 10 årene har en rekke mindre håndverksbedrifter og »tradisjonelle kvinneindustrier» innskrenket eller nedlagt virksomheten. Bare i Italia har antallet sysselsatte kvinner i tekstilindustrien gått tilbake med 200 000. I alle fellesmarkedslandene opplever man at antallet ufaglærte industriarbeidere synker, og at det er menn som går inn som »ny» faglært arbeidskraft. I rapporten siteres ekspertuttalelser som går ut på at de tradisjonelle kvinneindustriene og annen småindustri »uunngåelig» vil måtte foreta større personaloppsigelser i årene framover. (s. 176)

Kjemisk industri, elektroteknikk og elektroteknisk industri, stål- og lettmetallindustrien vil ifølge prognosene heller ikke kunne sysselsette et så stort antall kvinner som de som vil bli avskjediget i tekstilindustrien.

»Utviklingen i den mest framskredne industri, den tyske, viser at disse industriene ikke er i stand til å beskjeflige avgangen fra de øvrige industrier særlig langt fram i tiden. Antallet kvinner sysselsatt i industrien i Tyskland er synkende og vil fortsatt synke.» (s. 177)

I Vest-Tyskland har også antallet kvinner sysselsatt i servicesektoren stagnert på tross av at antallet kvinner her ligger »så lavt at man kunne tenke seg en fordobling».

Antallet kvinner i arbeidslivet viser tilbakegang i 4 av 5 EEC-land fra 1960–1968. (Tall fra Luxemburg er ikke oppgitt). I denne perioden er det bare i Frankrike sysselsettingen av kvinner har vært i svak vekst. Forholdene i Italia karakteriseres som direkte foruroligende. I løpet av 10 år har antallet yrkesaktive kvinner sunket med 1 218 000. Men også i Frankrike betegnes arbeidsløsheten blant kvinner som alvorlig. I Frankrike er det særlig unge kvinner med lav utdanning som rammes, mens det i Italia også er store grupper kvinner med utdanning over gjennomsnittet som går arbeidsløse.

Kvinnearbeid, ekteskapelig status og morsrolle

Hovedtendensen i alle EEC-land er at det er unge, ugifte kvinner som utgjør hovedparten av den kvinnelige yrkesbefolkningen. Kvinner med mindreårige barn arbeider i regelen bare hvis de tvinges til det på grunn av dårlig økonomi, eller hvis de har godt betalt og høyt kvalifisert arbeid.

Antallet daghjem, førskoler og fritidshjem for barn varierer sterkt fra det ene landet til det andre. Tilbudet er bedre i Frankrike og Belgia enn i de øvrige landene, men i Frankrike er det et problem at bare svært få av institusjonene for barn finnes utenfor Paris-regionen. I Vest-Tyskland er forholdstallet mellom yrkesaktive kvinner og institusjoner for barn svært dårlig. E. Sullerot understreker at det er felles for alle EEC-landene at spørsmålet om forsvarlige barnepassordninger for yrkesaktive mødre er grovt neglisjert. Der hvor det er daginstitusjoner, er standarden ofte ikke tilfredsstillende.

Konklusjon: » . . . de fleste yrkesaktive mødre ser seg derfor stilt overfor den umulige situasjon at de på grunn av mangel på sosiale institusjoner ikke kan finne en tilfredsstillende løsning. De stiller seg tilfreds med tilfeldige løsninger: De setter sine barn i pleie, og belaster dermed sin private økonomi

så sterkt for i det minste å ha barna sine hos seg om kvelden; eller de lar barna bli passet på av slektninger eller naboer alt etter mulighetene, men lever så til stadighet i angst for at denne nødutveien skal falle bort p.g.a. en eller annen hendelse.» (s. 86)

Lønnsdiskriminering

Artikkel 119 i Romatraktaten fastslår prinsippet om lik lønn for likt arbeid. Allerede i 1961 vedtok medlemslandene at de ville forplikte seg til å garantere respekt for likelønnsprinsippet ved å underlegge seg domstolenes myndighet. Men fortsatt er det bare den italienske forfatning som uttrykkelig formulerer prinsippet om likelønn. Kvinnene har fortsatt ikke engang rettslig støtte i sitt krav om likelønn. De kan ikke, i noe EEC-land, innlede en rettsak når de føler seg forfordelt lønsmessig, f. eks. når det gjelder en tariffkontrakt som inneholder direkte eller indirekte diskriminerende bestemmelser. Enda er det slik at tallrike tariffkontrakter i de forskjellige landene inneholder direkte diskriminerende bestemmelser overfor kvinner. Dessuten er det tallrike kvinnelige arbeidere som overhodet ikke omfattes av noen tariffkontrakt. Selv der hvor tariffkontrakter som garanterer likelønn finnes, »ser man faktisk en tendens til undervurdering med hensyn til kvalifikasjoner, som i mange tilfeller undervurderer det arbeidet som utføres av kvinner». (Det demokratiske franske arbeidsforbund). (s. 161)

Bakgrunnen for at lønnsdiskriminering av kvinner ble tatt opp innen fellesmarkedet, var at medlemslandene ikke praktiserte s a m m e g r a d av diskriminering. Mens forskjellen mellom manns- og kvinnelønner i Frankrike lå i underkant av 7%, ble det i Italia og Nederland dengang betalt lønninger til kvinnene som lå 20–40% under mennenes. Disse forskjellene ble betraktet som konkurranseforvridende faktorer som ikke var forenlige med en innbyrdes avstemt økonomi. Det ble bestemt at anvendelsen av likelønnsprinsippet skulle gå ut på at kvinnelønnene i alle landene skulle heves til mennenes nivå. Men så snart en forlater diskusjonen om prinsippene og ser på de økonomiske realitetene, viser det seg at likelønnsparagrafen har fungert helt annerledes. Lønnsdiskriminering har ikke blitt avskaffet, tvertimot har en slags gjennomsnittlig grad av diskriminering forplantet seg fra det ene landet til det andre. Kvinnelønnene er ikke lenger noe alvorlig konkurranseforstyrrende element. Lønnsforskjellene mellom menn og kvinner har økt i de landene som opprinnelig praktiserte lav grad av diskriminering, mens kvinnenes lønner har økt noe raskere enn mennenes i de landene hvor sammenligningen var mindre gunstig på forhånd.

På tross av regelmessige rapporter til Kommissjonen om kvinnes lønninger, betales kvinnene fortsatt betydelig dårligere enn menn i alle EEC-landene. De største lønnsforskjellene finner vi i Luxemburg og Nederland. I Nederland oppnådde kvinnene i 1968 bare i en av ni industrigrener en lønnsandel på 70% av mennenes. I luxemburg oppnår kvinnene ikke engang halvparten av mennenes gjennomsnittlige bruttolønn i trykkeribransjen og i metallindustrien. Disse tallene er basert på timelønn. Forskjellene i faktiske lønninger blir enda større hvis en regner i uke- eller månedslønn, fordi kvinner arbeider mindre overtid og ofte ikke engang har fast ansettelse på full tid.

Mens regjeringene hevder at de har innført likelønn, viser statistikkene innen de yrker hvor det er foretatt beregninger at kvinnelønnene ligger under mennenes med 24,8% i Italia, 27,5% i Frankrike, 30,3% i Vest-Tyskland, 31,9% i Belgia, 39,3% i Nederland og 45,5% i Luxemburg.

Det er en hel rekke omstendigheter som faller sammen og bidrar til at flertallet av kvinner i yrkeslivet er å finne i de aller laveste inntektsgruppene, og at de i tillegg ofte får lavere lønn enn menn for likt eller helt likeverdig arbeid. I industrien er kvinnene stort sett å finne i små bedrifter og i bransjer hvor lønnsnivået generelt er lavt. Flere menn enn kvinner er faglærte, og der hvor kvinnene er faglærte, oppnår de likevel bare ubetydelige lønnstillegg. Ofte har kvinnene kvalifikasjoner fra et annet fag enn det de blir ansatt i, slik at de overhodet ikke får betalt etter kvalifikasjoner. I industrier hvor kvinnene er i flertall, når lønnene for faglærte kvinner ofte ikke engang opp til samme nivå som det menn får i «mannlige» industrier. Direkte diskriminerende praksis er heller ikke uvanlig. En faglært kvinne får f. eks. ikke engang prøvetid som faglært, men blir automatisk plassert i laveste lønnsgruppe.

Kvinner arbeider oftere enn menn på akkordlønn, mens det er betaling etter timelønn eller blandet system som gir de høyeste lønningene. Gratialer og premieutbetalinger til de ansatte forekommer sjelden i små bedrifter og i industrier med overvekt av kvinner. Vanligvis stiger en arbeiders lønn i takt med den tid han har vært ansatt i en bedrift. Kvinnene skifter jobb oftere enn menn, både på grunn av barnefødsler, og fordi kvinner må følge ektemannen når han flytter til et nytt sted. Som vi tidligere har vært inne på, vurderes ikke de fortrinn kvinnene viser i forhold til menn i flere grener av industrien. Muskelstyrke betales mye bedre enn fingerferdighet og hurtighet, og mens mennene får smusstillegg, får kvinnene sjelden kompensasjon for nervebelastende rutinearbeid.

I servicesektoren er lønnsforskjellene aller mest utpregete på det høyere nivå. Kvinner får sjelden toppstillinger, selv om de har den aller beste utdanning. I Frankrike oppnår kvinner i høyere administrasjonsstillinger bare 64% av de gjennomsnittlige mannlønnene for denne gruppen. Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn er mindre i statlig tjeneste enn i det private næringsliv. Men også kvinner i lavere funksjonærstillinger blir utsatt for grov forskjellsbehandling. For ekspeditriser og kvinnelige ansatte i mindre forretninger beløper gjennomsnittslønnen seg ikke engang til 60% av gjennomsnittslønnen for menn i samme gruppe. (Frankrike) Også i Vest-Tyskland har rundspøringer vist at kvinner bare oppnår ca. 60% av gjennomsnittslønnen for mannlige ansatte. Grunnen til disse store forskjellene i manns- og kvinnelønner er også i servicesektoren den at kvinner hovedsakelig ansettes i noen få typer jobber som er særlig lavt betalt. Kvinnenes dårlige utdanningsnivå er også en faktor, men E. Sullerot synes ikke å tro at løsningen kan komme gjennom høyere utdanning alene.

Hovedårsaken til at lønnsdiskrimineringen bare fortsetter, synes å være det manglende arbeidstilbudet for kvinner. Selv med utgangspunkt i registrerte arbeidsløse er kvoten høyere for kvinner enn for menn både i Italia og i Frankrike. I tillegg kommer det store antall kvinner som ikke lar seg

registrere, og den store gruppen kvinner med »skjult» hjemmearbeid. De italienske fagforeninger anslår antallet av kvinnelige hjemmearbeidere til å være over 200 000. Sålenge »kvinneindustrier» som tekstil, bekledning og lærindustrien disponerer over så store arbeidskraftreserver, er det vanskelig å tenke seg at kvinnelønnene skal stige.

Kort oppsummert viser altså Sullerot-rapporten bl. a.:

- Undertrykkelsen av kvinnene har så lenge EEC har eksistert nesten ikke blitt ofret oppmerksomhet i medlemslandene.
- De yrkesaktive kvinnene er samlet i noen få bransjer og næringer, og er derfor svært sårbare for konjunktursvingninger.
- Kvinner som forlater jordbruket får svært vanskelig nytt arbeid.
- I Italia gikk antallet sysselsatte kvinner i tekstilindustrien tilbake med 200 000 fra 1960–1970.
- Antallet kvinner sysselsatt i industrien i Vest-Tyskland er synkende!
- I perioden 1960–68 var det bare Frankrike som kunne påvise en svak vekst i antallet sysselsatte kvinner.
- I Belgia må en gift kvinne ha mannens tillatelse for å kunne ta lønnet arbeid.
- I EEC-landene er forsvarlige barnepassordninger for yrkesaktive mødre grovt neglisjert.
- Likelønnsprinsippet har i EECs praksis blitt lik diskriminering av kvinnene.
- I stedet for å tilby kvinnene arbeid, satser EEC-landene på import av fremmedarbeidere.
- Så lenge den store åpne og »skjulte» arbeidsløsheten blant kvinnene fortsetter er det utenkelig at lønnsdiskrimineringen vil opphøre.

**Ansvarlige for seksjonen om kvinnes frigjøring:
Gro Hagemann og Kitty Strand.**

TEMA:

DEBATT:
KLASSEANALYSE

FRAM FOR EN MARXISTISK KLASSEANALYSE AV DET NORSKE SAMFUNNET

I arbeidet med å skape et kommunistisk parti i Norge har vi slått fast at vi blant annet vil arbeide med en klasseanalyse av det norske samfunnet. Vi ønsker å komme fram til et så nøyaktig svar som mulig på spørsmålet: Hvem er våre venner og hvem er våre fiender?, for å bli i stand til å legge opp en riktig taktikk og en riktig strategi for den sosialistiske revolusjonen i Norge. I forrige nummer brakte vi en god del materiale til diskusjonen av klasseanalysen, og vi følger opp med et par innlegg denne gangen. En av artiklene er et forsøk på en teseforma klasseanalyse av Bergen/Hordaland-distriktet. Det er materiale som er meget verdifullt og som vi håper å få mer av fra andre kanter av landet. Vi regner også med kommentarer og kritikk til de analysene som er gjort.

To slike korte kommentarer har vi med denne gangen. Ellers er det jo grunn til å understreke at hele dette nummeret er viet analyse av et meget viktig spørsmål for en klasseanalyse og en revolusjonær strategi og taktikk i Norge, nemlig kvinnespørsmålet.

red.

NOEN TESER OM KLASSEFORHOLDA OG KLASSEKAMPEN I HORDALAND

1. Viktige motsigelser.

1.0. De halvkoloniale trekk ved norsk økonomi er spesielt framherskende i Hordland og Midt-Vestlandet. En rekke viktige motsigelser i det norske samfunnet er sterkt skjerpå i dette området.

1.1. Klassekampen har i de siste par åra utviklet seg svært raskt. Industriarbeiderne og utdanningsøkende har gått i spissen og satt mønster for aksjoner i andre deler av landet under streikebevegelsen i 1970, i lanseringa av streik som våpen i EEC-motstanden vinteren 1972, i dyrtidsstreiken sommeren 1972, i kampen for språklig jamstilling høsten 1971 og i førskolelærernes aksjoner våren 1972.

1.2. Fremmed, imperialistisk kapital dominerer industrien i fylket utafor Bergen. De større befolkningssentrene som Odda, Ålvik, Husnes, Høyanger, Årdal, Sauda er bygd opp omkring bedrifter dominert av utenlandsk monopolkapital. Den kjemiske industrien framstiller metaller og legeringer som har stor betydning for storindustri og rustningsindustri i imperialismens hovedland. De amerikanske, britiske, sveitsiske, belgiske og svenske moderselskapene kontrollerer råvarekilder, foredlingsanlegg og omsetning på verdensmarkedet. (Eks. ALCAN, Det svenske Boliden som er kontrollert av et belgisk gruveselskap.) Arbeidsplassene er usikre. Bare så lenge kraftpriser, konjunktturene og arbeidskraftas pris og kvalitet gjør det lønnsomt, vil monopolkonsernene opprettholde denne industrien. Nedlegging vil bety katastrofe for disse lokalsamfunnene. Utbyttinga av arbeidskrafta særpreges av skiftarbeid og helsefarlig rovdrift og forurensing. (silikose) Kvinnene har små muligheter for arbeid i industribyene. Olje- og gassutnytting åpner et nytt bruhode for imperialistisk kontroll og utbytting.

1.3. Den norske industrikapitalen i Hordaland har rederkapital som grunnlag. (Se Røde Fane tese 2.3.) Nesten halvparten av arbeidsplassene i Aker-konsernet ligger her. Bergens Mek. Verksted (BMV) og Stord Verft er hjørnesteinsbedrifter i norsk tungindustri. Hydros anlegg på Mongstad gir denne norske (og utenlandske) giganten innpass i Hordaland for alvor.

1.4. Bergensk reder- og industrikapital er dels avhengig av store imperialistmakter (særlig tankrederne, som også har store interesser i industri.), dels driver de sjøl imperialistisk utbytting av halvkoloniale land (Munck).

1.5. Bankkapitalen i Bergen danner et hovedsentrum for norsk finanskapital. Bergens Privatbank spiller en ledende og kynisk rolle i monopoliseringa og saneringa av mindre lønnsom industri både i Bergensområdet. (Jørgen S. Lien, Arne fabrikk, Dale fabrikk) og i andre deler av landet (treforedling i Drammensvassdraget og Greaker).

1.6. Også i Bergen er **industristrukturen** ensidig. 42 % av industriarbeiderne er sysselsatt i bekledning og skipsbygging (24,5 % og 17,5 %). Arbeidsplassene er svært følsomme for konjunktursvingninger, og utenlandsk konkurranse. På 15 år, mellom 1954 og 1969, gikk 1/4 av arbeidsplassene i bekledning tapt. Fremdeles er 1/4 av industriarbeiderne i Hordaland sysselsatt i denne industrien, mot 11 % i gjennomsnitt for landet. Truselen mot disse arbeidsplassene vil skjerpes drastisk dersom landet legges enda mer åpent for utenlandske monopolvers ekspansjon.

1.7. 16,4 % av de yrkesaktive er i **tjenesteyting**, mot 21 % i Oslo. Andelen i handel er også mindre enn i Oslo. Oslo-forretningene har gjennomsnittlig dobbelt så stor omsetning. Finanskapitalen satser på såkalte lavprisbutikker. Bare i 1967/68 gikk 70 kolonialbutikker nedentom i Bergen sentrum (17%). Forbrukerkooperasjonen står svakt.

4 % av alle sysselsatte i Bergen arbeider i finans-institusjoner. Ut fra deres viktige stilling og faren for at de kan danne massestøtte for reaksjonære bevegelser, bør vi undersøke deres innstilling og utvikling.

1.8. Konsentrasjonen av kapital og arbeidskraft skjerper motsigelsen mellom by og land. Mer enn 3/4 av folkeøkninga i Sogn og Fjordane og Hordaland finner sted i Bergens-området. Fra 1959 til 1966 ble 15 % av gårdene, eller 2 bruk om dagen, lagt ned i de to fylkene. Skoler og båtruter til mindre steder legges ned. Veibevilgningene prioriteres ut fra monopolenes behov for transport. (Mongstad-autostradaen) I fiske skjer det ei økende kapitalisering i forbindelse med utviklinga av bankfisket.

Klassedelninga i jordbruk og fiske må undersøkes.

1.9. Den ujamne utviklinga av by og land under monopolkapitalismen rammer også tettstedene i fylket, spesielt Bergen. I 1966 lå 75 % av arbeidsplassene innafor en omkrets på 5 km fra sentrum, mens bare 50 % av arbeiderne bodde i samme område (i 1957 beregnet til 35 %) 3 km fra sentrum halveres folketallet på 10 år, mens det femdobles 11 km fra sentrum. Folgen er lange reiser til arbeidsplassene mens bussprisene øker og sentrum korkes til og forurenses av privatbilene. I drabantbyene tar husleiene ofte 1/3 av lønna mens boliger i sentrum raseres istedenfor å fornyes.

De topografiske forholda i en by med fjell på alle kanter skjerper disse motsigelsene. Byen må bygges ut etter folkets behov eller den vil kveles i monopolenes favntak.

1.10. Monopolenes **rovdrift på ressursene** har alvorlige konsekvenser ut fra de naturgitte forholda i fylket. Uten hensyn til mangelen på dyrkbar jord legges de beste jordbruksarealene ut til industri og boliger. (Mongstad, Midtbygda i Åsane.) Mellom 1959 og 1966 ble 100 km² av det sparsomme jordsmonnet i fylket ødelagt. Ressursødelegginga er ikke av ny dato på Vestlandet. Tyskere, hollendere og briter forsynte seg alt i middelalderen og fikk snauhogd skogene. Trykket på ressursene vil tilta kraftig dersom arvingene deres for alvor får innpass gjennom EEC.

1.11. Monopolkapitalens **kulturelle og ideologiske herredømme** har avismonopolet som viktig redskap. Bergens Tidende har 2/3 av opplagstallet for aviser i Bergen og når ut til nesten 4/5 av husstandene i Bergen. Den ene avisen i Bergen som er skeptisk til EEC, den kristelige og kulturkonserverive Dagen, dekker 4 % av husstandene.

1.12. Monopolkapitalens lokale statsapparat har vist sin folkefiendtlige og ugdelige karakter i forbindelse med saneringsspørsmål, trafikkproblem og ungdomsproblem. Til og med for å løse kortsiktige problemer ser byråkratiet bare tre metoder – å velte økonomiske byrder på folket (økte billett- og strømpriser), å gå i økonomisk kompaniskap med monopolkapitalen gjennom å opprette »samarbeidsforetak» som Saneringsinstituttet og Bro- og Tunnel-selskapet (Rieber m.fl.), å be politiet bruke fysisk makt (overfor ungdomsproblemet i sentrum, kravet om et sted å være, Gyldenpris Daghem).

Det lokale statsapparat er ute av stand til å styre Bergen og løyse folks brennende behov. Det administrative byråkratiet mangler sterke toppfigurer (Juell Morgen og Ole Myrvoll) og stoler i økende grad på politiets halvfascistiske ledelse (Asbjørn Bryhn, Rynning Tonnesen)

OLE MYRVOLL HADDE IKKE TID
TIL Å DISKUTERE UNGDOMSHUS
MED BERGENSUNGDOMMEN.
HAN HAR TID TIL Å VÆRE
DRIVENDE KRAFT I BERGENS-
AUDELINGA AV "7A TIL EF."

Spesialutdanna politistyrker settes inn mot folkelige aksjoner. Blant de menige politifolka er det motvilje mot å bruke vold mot politiske aksjoner. (Uttalelser i rettsaka om Gyldenpris, enkelte forholdt seg passive under Rådhusaksjonen.)

I storborgerskapet i Bergen har vi sett ei viss vakling overfor voldslinja, som kompromitterer for sterkt. (Bergens Tidende reagerte sterkt da avisens fotograf fikk samme behandling som ungdommen.)

Det er viktig å undersøke hvordan basen på Håkonsvern fungerer for å opprettholde det norske klassediktaturet og som bruhode for vest-tysk og amerikansk militær kontroll over Norge.

2. REVOLUSJONENS MULIGHETER

2.0 Proletariatet i Hordaland har viktige forutsetninger for å fylle sin historiske oppgave i kampen for den sosialistiske revolusjonen. Det har en forholdsvis sterk kjerne i kjemisk industri og skipsbygging som er sterkt **konsentrert** geografisk (industribyene) og produksjonsmessig (overveiende i bedrifter med mer enn 200 ansatte).

På eldre arbeidsplasser er revolusjonære kamptradisjoner ennå levende. NKP fikk 40% av stemmene i Odda i 1945. (DNA 30%). I Laksevåg (skipsbygging) fikk NKP 36%. (DNA 30%).

På **Husnes** som ble reist i 60-åra, utvikles klassebevisstheten langt raskere enn i **Årdal** som blei reist under den anti-kommunistiske bølgen i 40- og 50-åra.

2.1 En større del av arbeiderklassen er **industriarbeidere** i Bergen enn i Oslo. (Knappt 39% av alle yrkesaktive). Bergen med sitt lågere folketall har flere sysselsatte i skipsbygging og bekledning enn Oslo, det vil si i industrigreiner som har en nøkkelrolle ut fra klassekampsynspunkt.

Bergens ensidige industristruktur gjorde at den økonomiske krisa i mellomkrigstida slo hardt ut. Det bidro til å gi store deler av arbeiderklassen ei revolusjonær innstilling. I 1945 fikk NKP 25% av stemmene. I 20-åra var andelen enda høyere.

2.2 Proletariatet i **lavtlønnsindustrien** i bekledning og næringsmiddelindustri er mindre klassebevisst enn proletariatet i tungindustrien. 2/3 av proletariatet i bekledning er **kvinner**, i næringsmiddel 1/3. Dersom kampen for å bevare arbeidsplassene i kriseindustrien og for bedre kår for lavtlønte smelter sammen med kvinnebevegelsen, kan proletariatet i bekledning og næringsmiddel bli ei virkelig revolusjonær kraft.

2.3 **Arbeideraristokratiet** er svakt i Bergen. Det disponerer over langt færre lukrative byråkratstillinger enn i Oslo. NKPs dominans på viktige arbeidsplasser i mellomkrigstida og partiets seinere forfall har skapt et politisk **tomrom** i fagforeningene og på arbeidsplassene. Høyre-sosialdemokratiet mangler tradisjoner og ledere, mens de revisjonistiske kadrene enten er kjøpt opp, har forfalt politisk eller er desillusjonert. Også SFs feste på arbeidsplassene er svakt. Siste valg viste at dette ikke betyr at reformistene er avslørt politisk for massene. Men de byr ikke på **store** hindringer for å utvikle en kommunistisk ledelse for de venstre-innstilte på arbeidsplassene.

2.4 Arbeiderstrøka og boligområdene i Bergen deler seg mer og mer i to typer: A. Eldre områder der de unge flytter ut og mange eldre med NKP-tradisjoner blir igjen. (Sandviken, Nordnes, Laksevåg, Solheimslie). B. Drabantbyer med mange unge folk og **uten** lokale politiske tradisjoner. (Fyllingsdalen, Prestestien, Slettebakken). I Sandviken er 13% over 70 år, i Fyllingsdalen er tallet knapt 2%. I de gamle strøka står miljø-ødelegging med åpen eller skjult sanering i forgrunnen, i de nye strøka høge husleier og mangel på sosiale institusjoner. Politikk for de eldre er nødvendig i de gamle bydelene. I de nye områdene er det spesielt viktig å organisere ungdommen og kvinnene.

Opplysning av sosiale miljø og sosial organisasjon i de gamle strøka og **mangelen** på sosial organisasjon i de nye, gjør det både **mulig og nødvendig** at

kommunistene stiller seg i spissen for kampen for å løse de økonomiske og sosiale problema i boligområdene.

2.5 Motstanden mot EEC, politiseringa av bygdefolkets kamp mot tvangsflytting og skolesentralisering, massekampen for nynorsk, revolusjonære tendenser blant landsungdommen i målrørsla, i ungdomslag og på folkehøgskolene gir løfterike perspektiver for revolusjonens muligheter på **landsbygda**.

De militante tradisjonene fra den nasjonale og sosiale reisinga på landsbygda før og etter århundreskiftet (og i krigstida) blei ført inn i et blindspor (Venstre, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti). I dag står vi overfor muligheten for at den borgerlig-nasjonale bevegelsen på bygdene kan vokse over i og smelte sammen med den sosialistiske revolusjonen. Dersom bygdefolket på det »mørke Vestlandet» for alvor står fram som en reserve for arbeiderklassen og ikke for storborgerskapet, betyr det et radikalt bedre utgangspunkt for den sosialistiske revolusjonen enn f. eks. i mellomkrigstida.

2.6 De særegne forholda i økonomien som gir grunnlag for et revolusjonært oppsving **kan** snus til sin motsetning. **Krisesarbeid** i sosialdemokratisk regi er en annen mulighet. Men først og fremst er det kampen om EEC-medlemskap som vil avgjøre den videre utviklinga av folkets og fiendens krefter.

EEC-KAMPEN I HORDALAND

3.0. Norsk EEC-medlemskap åpner for total og uhemmet økonomisk utbytting og politisk undertrykkelse av Vestlandet.

3.1 Norge vil bli en **halvkoloni** under Sentral-Europa. Den koloniale utplyndringa vil bli særlig kraftig på Vestlandet. For imperialistisk monopolkapital har Vestlandet vital interesse. Ressursene er fossekraft, gass og olje, fiskeriene og en industriell reservearme på bygdene. Vestlandet vil bli råvareprodusent for de store industrilandene i EEC.

3.2 Bare produksjon som passer inn i EECs imperialistiske produksjonsmønster vil kunne overleve. Behovene for arbeidskraft og konkurranse fra intensiv EEC-produksjon vil rasere arbeidsplassene i bygdenæringene. Konkurransutsatte næringer som skipsbygging og tekstilindustri vil gå langt vanskeligere og usikrere tider i møte. EEC vil skjerpe truselen mot arbeidsplassene på en katastrofal måte.

3.3 Monopolborgerskapets **politiske undertrykking** får en kvalitativ ny og alvorligere karakter hvis det norske monopolborgerskapet fritt får smelte sammen med europeisk monopolkapital i EEC. De norske direktørene får friere spillerom til å gamble med arbeidsplassene. Oddadirektørenes trusler i en tilspisset klassekampssituasjon vil vanskelig kunne avvises. Trusler om nedleggelse og flytting vil være reelle og kunne skremme den norske arbeiderklassen til underkastelse.

3.4 Som råvareprodusent får Vestlandet avgjørende strategisk **militær betydning** for de imperialistiske stormaktene i Europa. Frigjøringskamp i Norge vil bli en kamp mot Europa-hæren ledet av tyske generaler.

3.5 De mørke utsiktene for en revolusjon i Norge hvis vi kommer med i EEC, gjør det nå **tvungende nødvendig** å knytte til oss alle anti-imperialistiske

klasser og grupper i folket med målet å bygge folkets enhetsfront. Bare da kan vi sikre at kampen mot EEC lykkes. Bare slik har vi muligheter for å føre en seierrik kamp mot imperialismen innenfor EEC, dersom vi taper i første omgang.

3.6 I dag er motsigelsene mellom klassene skjerpet. Kommuniste må systematisk studere utviklingen av disse motsigelsene ut fra målsettingen å vinne varige allierte. Store grupper av funksjonærer utsettes i dag for beinhard rasjonalisering. Fruktdyrkerne i Hardanger står like mannjamnt mot EEC som arbeiderne i Odda. Kommuniste må gripe dagen og timen.

3.7 Massene revolusjoneres, men bare kommunistene kan utvikle de revolusjonære stormene og lede dem til seier. I dag er den småborgerlige utopismen, populismen, og den småborgerlige sosialismen i SF ideologiske retninger som har vind i seilene. De må tas ýtterst alvorlig. All tillit til dem må ryddes ut i arbeiderklassen. Disse gruppenes vakling på kamplinja i EEC-fronten bærer bud om at de vil spille rollen som kapitulante, sabotører eller kronisk vakkende medløpere i kampen for den sosialistiske revolusjonen.

3.8 Oppslutningen om RAF 1. mai fra AUF-lag og SF-folk mange steder i Hordaland viser at mange som i dag er organisert i eller støtter de reformistiske grupperingene, kan vinnes for kommunismen. Det er opp til kommunistene å skape det subjektive grunnlaget for at det skjer.

4. SAMMENFATNING

4.0. De objektive forholda i økonomi, politikk og ideologi tilsier at Hordaland kan bli en rød base i utviklinga av den norske revolusjonen.

4.1 A. I industribyene og i kriseindustrien er kampen for nasjonal uavhengighet og for å bevare arbeidsplassene et påtrengende livsbehov. EEC-medlemskap og/eller skjerpning av kapitalismens allmenne krise vil slå hardt ut.

B. De lokale politiske makthaverne har liten prestisje i folket. Voldsmennene i politiet skjerper med sin framferd motsigelsene mellom folket og myndighetene.

C. Undertrykkinga av den folkelige kulturen og truslene mot bygdefolkets materielle grunnlag trekker i økende grad Vestlandsbygdene inn i politikken.

D. Motkreftene i arbeiderbevegelsen står svakt (arbeideraristokratiet).

E. De rike tradisjonene fra arbeiderbevegelsens kamp i Bergen og industribyene og fra bygdefolkets reising vil gi kraft og perspektiv for den felles kampen.

F. EEC-spørsmålet skjerper de tallrike motsigelsene, styrker enheten i folket og utpeiker felles fiende og felles mål for de ulike kampene.

4.3 Om Hordaland skal bli et baseområde i den norske revolusjonen avhenger først og fremst av en riktig ledelse og en riktig politisk linje for kampen. Og dette har en forutsetning: At vi bygger det kommunistiske partiet raskt ut også lokalt. Det må bli et parti av ledere, med slagkraftige røde baser i kjerneindustrien på Vestlandet, i helsestellet, i undervisningsvesenet, blant funksjonærene, på landsbygda og i de store boligområdene.

TIL SPØRSMÅLET OM LANDBRUKSMONOPOLET

Redaksjonen har mottatt et brev fra en leser som kommenterer et par av tesene til klasseanalysen i nr. 1. Han nevner et par viktige områder for en videre undersøkelse, som skogbruket, sparebankene osv. Han kommer også med et par tilleggsopplysninger og en kritikk av ensidighet ved ett punkt i analysen. Vi bringer dette som utdrag.

LANDBRUKSMONOPOLET

Det framheves at Bøndernes Bank har stor makt over landbruksmonopolet. For så vidt et påstanden riktig. Men landbruksmonopolene er for en dels vedkommende integrert som en del av staten. Dette gjelder i første rekke Statens Kornforretning og Norske Melkeproduzenters Landsforbund (som står som fordeler og distributør av subsidiene fra staten). For disse gjelder sterke korporative trekk. Blant de ikke-statlige landbruksmonopolene er Felleskjøpet det desidert største og mest dominerende. Felleskjøpet har monopol på landbruksredskaper, kunstgjødsel, såvarer osv. og med hovedkontor i Oslo dirigerer de salg av disse varene gjennom en rekke distriktskontorer.

Norske Meieriers Salgssentral har monopol på smør-, ost-, osv. framstilling. NMS har blant landbruksmonopolene den absolutt største *eksporten* av varer.

Fellesmeieriet (Bergensmeieriet, Trøndermeieriet) har monopol på melkesalg osv. Til FM og de respektive andre står de lokale meieriene i distriktene tilsluttet.

Fellesslakteriet har monopol på slakt.

Norske Eggcentraler har eggmonopol.

Gartnerhallen div. hageprodukter, omsetning 308 mill.

Disse, de største landbruksmonopolene, har alle Bøndernes Bank som finanskilde. Felleskjøpet og Gartnerhallen har forøvrig et så stort driftslån at det må »deles» på flere banker:

Felleskjøpet har delt lån ca. 1/3 på DnC, Kreditkassen og Bøndernes Bank, mens Gartnerhallen bruker Oslo Sparebank som hovedbank og BB som underordna bank.

Motsigelsen by/land er sjølsagt skjerpet i forbindelse med landbruksmonopolene. Men for den enkelte bonde/skogeier/småbruker betyr den lokale sparebanken mye for både driften og for langsiktige lån til driftsbygninger, maskiner etc. Delvis skjer slike lån gjennom Statens landbruksbank, gjennom Samtrygd (forsikringsselskap), Landkreditt og Landhypotek. Men det skjer også ved at de lokale sparebankene blir subsidiert av to storbanker, Bøndernes Bank og Fellesbanken (Utlån til sparebankene skjer for øvrig også fra DnC, Kreditkassen osv.).

Aksjonærene i Bøndernes Bank var tidligere fordelt mellom 1. landbruksmonopolet, 2. sparebankene, 3. private. Aksjene hadde fast fordeling inntil for ca. 8 år siden da alle ble fritatt for bindingen og nå kan selges på det frie marked.

Når det gjelder fusjonering er Bøndernes Bank svært interessert i dette. Her er det tydeligvis en motsigelse ute og går. Fusjonering vil skje mellom Bøndernes Bank og DnC (evt. Kreditkassen), eller mellom Bøndernes Bank og Fellesbanken. Skjer det første vil de store landbruksmonopolene bli fullstendig innlemmet i monopolkapitalismens høyborg. Skjer det andre, vil dette bli utsatt.

Fellesbanken er nemlig ingen vanlig forretningsbank. Alle aksjonærene (i hvert fall har det vært slik til nå) er sparebanker omkring i landet. Fellesbankens aksjer kan ikke selges på børsen, bare til sparebanken.

I klasseanalysen for øvrig savner jeg ei analyse av finanskapitalen som ikke bare fastslår at storbankene er de eneste i denne monopolistgruppa. Sjølsagt er forretningsbankene den viktigste kollaboratøren til den ekspansive industrikapitalen. Dette fordi forretningsbankene stort sett bare kan gi lån til driftskreditt.

Når det gjelder bygging av driftslokaler, investeringer i større maskiner i industrien, er det først og fremst forsikringselskapene som kommer inn i bildet. Det er disse som gir de langsiktige kredittene 1. og 2. prioritets pantelan på 10 – 20 – 100 år.

Skulle sjarkfiskeren eller småbrukeren klare å holde ulvene i bankene på avstand har de svært ofte denne fienden å måtte slåss mot.

Til styrking av arbeideraristokratens monopolistiske interesser, bør Samvirke granskes nøye. Det skulle ikke forundre meg om dette blir Norges største forsikringselskap etter at »kollektivforsikringa» er gjennomført?

Når det gjelder Samtrygd (og filialen Samkreditt) er dette en fellesnevner for alle lokale brannkasser rundt om i landet. Med andre ord, nok en monopolistorganisasjon som dirigerer mye av det økonomiske livet i distriktene.

Red.s kommentar:

Vi takker for brevet. Vi planlegger å utgi et nummer om landbruket seinere og er interessert i alt stoff som leserne måtte sitte inn med. Når det gjelder kritikken av mangler i analysen av finanskapitalen, så er den til dels riktig. Det er riktig at forsikringselskapene spiller en bestemt sjølstendig rolle innafør finanskapitalen, og at vi trenger å utrede den spesielt. Men samtidig er de kapitalmessig og gjennom personalunion stort sett knyttet til hver sin av de store bankene. Det gjør at bestemte forsikringselskaper har en tendens til å fungere sammen med bestemte banker som ei gruppe i ulike sammenhenger. Derfor kan det være formålstjenlig å forenkle bildet litt i enkelte sammenhenger ved å ta utgangspunkt i bankene.

ANARKISMENS FALLITT I SPØRSMÅLET OM EIENDOMMEN

I Røde Fane nr. 1 sto det en interessant artikkel som var en punktvis skisse av klassene i Norge. Det blir der framsatt en påstand, som jeg mener er riktig, men som kanskje for mange henger litt i løse lufta. Jeg tenker på siste del av 2.16 hvor det står at

Anarkismen duger ikke på noe punkt. Foruten at den ikke løser spørsmålet om å undertrykke de reaksjonære, så er den absurd overfor hva som gjøres med monopolistisk eiendom.

Jeg mener at anarkismens kardinalfeil her ligger i at de forneker nødvendigheten av en revolusjonær stat som kan undertrykke monopolistene og deres håndfull leiesvenner på den ene sida og trygge demokrati og frihet for mer enn 90 % av befolkninga på den andre sida.

Men jeg tror denne hovedfeilen blir enda tydeligere i all sin tåpelighet når vi ser på spørsmålet om monopolistisk eiendom. Ta et eksempel: I Norge finnes en bedrift som har bransjemonopol i sementindustrien, nemlig Norcem. Den er en sammenlutning av Christiania Portland, Dalen Portland og Nordland Portland som i tur og orden har slukt mindre bedrifter i samme bransje, og opprettet datterselskaper. Eksempelvis er Norsk Eternit, Siporex, Ytong og Leca deler i konsernet. Norcem er også imperialist med sementfabrikk i Ghana og en under opprettelse i Brasil. Forbindelsen med Den norske Creditbank er intim. I 1969 hadde

selskapet 2600 ansatte og 3842 aksjonærer.

Spørsmålet er så: Hva bør revolusjonen gjøre med Norcem? For marxist-leninistene er svaret enkelt. Vi mener at monopolene og dermed også Norcem, umiddelbart må konfiskeres og gjøres til sosialistisk statseiendom. Arbeidernes revolusjonære komiteer vil ha den daglige kommandoen over bedriften, men for å sikre en samfunnsmessig planlegging og produksjon må den knyttes direkte inn under den sosialistiske statens myndighet. (Norcems eiendommer i utlandet tilhører ikke det norske folket, men folkene i disse landa.)

For anarkistene må dette bli en hodepine. De ønsker ingen stat etter revolusjonen, så linja med å gjøre et monopol som Norcem til sosialistisk statseiendom har de utelukket seg fra. Hvilke muligheter står da igjen?

Anarkistene kan svare: Vi gjør dem til Norcem-arbeidernes eiendom. Velbekomme. Etter de tallene som er referert ovenfor vil Norcem ved en slik omvandling få færre eiere etter anarkistenes modell enn hva den har i dag. 2600 sementarbeidere vil da eie en hel bransje i norsk næringsliv av meget sentral strategisk betydning. Vil ikke disse arbeiderne da simpelthen bli en ny elite, et nytt arbeideraristokrati med en privilegert stilling i samfunnet?

Eller anarkistene kan svare: Vi gjør den til eiendommen til arbeiderne på hver enkelt Norcem-bedrift, vi opp-

løser monofolet. De vil ikke komme bedre ut av det med et slikt svar. Monopolene tilstreber samfunnsmessig produksjon uten samfunnsmessig eiendom. Norcem representerer en høy grad av samfunnsmessig produksjon. For å bli istand til det, har monofolet for lengst opphevd de enkelte av selskapets bedrifter sine muligheter til å fungere som enkeltstående bedrifter. De er tvert om blitt spesialiserte innafor en større enhet. De leverer varer og halvfabrikata til hverandre, benytter felles datasystemer etc.

Skrittet tilbake til enkeltstående bedrifter er blitt umuliggjort. Så en modell som gikk ut på å gjøre hver enkelt bedrift til arbeidernes eiendom på den bedriften vil produksjonsmessig være håpløst. Dessuten vil man fortsatt oppnå at arbeiderne ved en stor avdeling av et slikt konsern ville bli privilegert i forhold til arbeidere i mindre næringer.

Anarkistene er sjølsagt truendes til å hevde at deres alternativ er at *ingen*

skal eie Norcem. Men hvem skal i så fall stå for planlegginga av norsk sementproduksjon? Hvem skal stå for distribusjonen? Hvem skal stå for regnskapsføringa? Hvem skal forvalte overskuddet?

Om det ikke finnes en sosialistisk stat som kan gjøre Norcem til sin eiendom, vil det i et samfunn som bare uker tidligere hadde privateiendommen som sin trosebkjennelse, være nok av dem som vil inn i eiernes plass.

Anarkismen har eksistert i hundre år uten å kunne løse spørsmålet om eiendommen. Sannheten er at den anarkistiske modellen vil føre lukt tilbake til kapitalismen etter en revolusjon. Det er derfor ingen tilfeldighet når anarkismen ikke har oppnådd noe som helst gjennom hele sin eksistens, mens den vitenskapelige sosialismen, marxismen-leninismen har stått i spissen for store revolusjoner og grunnleggende forandringer av tilbakeliggende samfunn.

h.g.

AKTUELL DEBATT

TEMA:

ENHET OG MASSEMobilisering ER EEC-MOTSTANDENS MAGISKE VÅPEN

Punkter om det sosiale og politiske grunnlaget for de høyreorienterte EEC-motstandernes angrep på venstresida i enhetsfronten, og hvordan det skal møtes.

1. FIENDENS TAKTIKK

Høyres uttrykte politikk er å sette de ulike politiske gruppene i EEC-motstanden opp mot hverandre og kriminalisere enhver form for massemobilisering. Dette gjør de fordi, dersom det lykkes vil de langt på vei ha vunnet slaget om EEC-medlemskap, men også strategisk er det nødvendig for dem, fordi en bred enhetsfront mot monopolkapitalen og en virkelig mobilisering av massene på lang sikt vil sette deres makt i fare.

Utformet i praksis går taktikken ut på å sette Haugestad opp mot marxist-leninistene, identifisere EEC-motstanden med SF og NKP osv. På massekampens område består taktikken i å kalle politiske streiker for »vold», kreve at høyrefløyen i enhetsfronten tar avstand fra aktivistene o.l.

Denne taktikken er gjennomført klassepolitikk – monopolborgerskapets klassepolitikk.

2. HØYRE I ENHETSFRONTEN

2.1. *Sosialt* består høyre i enhetsfronten av landbruksmonopolet og de midlere arbeideraristokratene. Landbrukets sentralforbund, som dirigerer en stor økonomisk konsentrasjon i Norge, representerer klassemessig et tynt sjikt av byråkratkapitalister og kapitalistiske bønder. Kapitalstyrke har gitt denne gruppa et sikkert grep om en del av enhetsfronten. De har tvunget gjennom politiske avgjørelser ved å antyde at den økonomiske støtten til FB kan minke. Det er de som har plassert Haugestad der han sitter. Det midlere arbeideraristokratiet oppsto i samband med monopolkapitalens framvekst som et sjikt av privilegerte arbeidere, bestukket av imperialistenes superprofitter. De er bundet til monopolkapitalen, men de er ikke fullt så

reaksjonære som topparistokratene av Aspengren-typen, noe EEC-saka aviser. Ove Larsens rabiate angrep på politiske streiker mot EEC stammer fra dette sjiktets lojalitet mot den klassen som holder dem oppe.

Det sier seg sjøl at disse to gruppene i enhetsfrontens høyre har et sterkt sosialt grunnlag til å gå til angrep på venstre i enhetsfronten.

2.2. *Politisk.* Høyre i enhetsfronten hater kommunismen, og går til angrep på kommunistene og de progressive hver gang de har mulighet til det. De føler sterk tilknytning til den klassen som de inntil EEC-spørsmålet blei et brennende spørsmål, sto sammen med i tykt og tynt. De nærer ønske om å demonstrere sin lojalitet »tross alt». Men deres anti-kommunisme utløses bare under bestemte forhold. I mai var det særlig tre forhold som motiverte dem til å gå til angrep på enhetsfrontens venstre:

1. Folkebevegelsen hadde for første gang på lenge vist sin styrke gjennom demonstrasjoner 1. mai. Høyrefløyen, som betrakter FB som sin private eiendom, tok dette som en framgang for seg.
2. Aftenposten og dens sosialdemagogiske medløper Arbeiderbladet hadde blitt skremt av Rød Arbeiderfronts bredde og styrke og ba og truet om at enhetsfrontens høyre måtte ta avstand fra de »uansvarlige elementene».
3. Venstresida i enhetsfronten, i og omkring Arbeiderkomiteen, hadde ikke markert seg spesielt på en stund. Rød Front tapte i to studentersamfunn mot populistene.

Disse tre forholda, og ikke minst det siste gjorde at høyrefløyen i enhetsfronten besluttet seg for å innlede en anti-kommunistisk offensiv.

3. KORT OM SENTRUM I ENHETSFRONTEN

Sentrum består av ulike grupper på vei mot venstre, men med en viss lojalitet overfor enhetsfrontens høyre som de har vært under en viss innflytelse av. De ønsker enhet og massemobilisering, men lar seg lett skremme av enhetsfrontens høyre. De er redde for kommunistene. Fra mai i fjor, men særlig fra oktober, da Arbeiderkomiteen og marxist-leninistene innledet en flere måneder lang offensiv var det helt tydelig at sentrum var på kraftig gli mot venstre.

Det var tydelig at sentrum var ille berørt over Haugestads og Ove Larsens anti-kommunisme. Men det ble med at de knytta nevene i lomma og tidde.

4. VENSTRE I ENHETSFRONTEN

4.1. *Firepunktsprogrammet og fempunktsprogrammet markerte venstres initiativ i enhetsfronten med prøveavstemninger, massekonferanser, 19. januar demonstrasjon osv.* Det var en periode hvor vi hadde en politikk, ikke bare for de mest framskredne, men for hele enhetsfronten, og vi demonstrerte at vi var i stand til å sette den kraftfullt ut i livet sjøl. Organisatorisk ga dette seg utslag i flerdobling av Arbeiderkomiteen, både i lokale grupper og i medlemstall. Det var en periode med få angrep fra enhetsfrontens høyre.

4.2. *Venstre i enhetsfronten er den sikreste garantien i kampen mot EEC.* Mens de mest høyreorienterte har et anti-EEC-standpunkt som i stor grad er presset fram av den sterke opinionen i folket er venstre i enhetsfronten mot EEC under alle forhold, og imot enhver form for kapitulasjon. Om vi skal få en varig front mot EEC ut over folkeavstemninga, avhenger av venstrefløyen.

4.3. Om venstre skal unngå angrep fra høyrefløyen avhenger av flere forhold.

1. *At de angrep som kommer fra høyre blir resolutt slått tilbake, uten at en får stillingskrig.*

2. *At kommunistene har en politikk, ikke bare for venstre, men for hele enhetsfronten.* Paroler som lar seg gjennomføre selv av den mest tilbakeliggende EEC-motstander. Prøveavstemninger var og er en slik parole. Parolen om å «vise Bratteli og Willoch hvor arbeiderklassen står», gjennom alt fra protester, prøveavstemninger, avvisning av «korttidsekretærer» til politiske streiker er en slik politikk. Så lenge kommunistene har en slik politikk vil høyrefløyen lett kunne isoleres om den skulle komme med utfall mot venstre.

3. *Venstre i fronten må sjøl gå i spissen for å gjennomføre denne politikken.* Ved å ta *initiativet* til den første rekken av små prøveavstemninger utviklet denne kampanjen seg etter hvert til en «massebevegelse». Bare ved at

venstre i fronten viste at det gikk an å gjennomføre suksessfulle politiske streiker mot EEC, slik som i Odda og Sauda, begynte høyre- og sentrums-politikerne i enhetsfronten å fundere på om de sjøl skulle ta initiativet til politiske streiker. Men da det så ut som om venstre ikke hadde noe konkret initiativ i denne saka, snudde de samme folkene på femøringen og gikk til angrep på politiske streiker.

4. *Arbeiderkomiteen må utbygges kraftig.* Nettopp fordi venstre i fronten har hatt en sjølstendig organisatorisk plattform, har det vært mulig med initiativ og propaganda utover det de mest høyreorienterte i FBs topp-ledelse finner passende. *All* opposisjon innafor FB møtes med hets og forfølgelser fra sekretariatets side. Uten Arbeiderkomiteen ville venstre i enhetsfronten i mange spørsmål måtte velge mellom munnkurv eller en opprivende organisatorisk splittelse. Det ville *svakket* EEC-motstanden. Derfor er også en sterk Arbeiderkomitee en forutsetning for at *hele* enhetsfronten – også Folkebevegelsens ledelse – fører en politikk som retter seg ene og alene mot EEC og ikke mot andre motstandere. Siden Haugestad gang på gang har lovt borgerskapet at FB skal oppløses etter stortingsbehandlninga i oktober, er det *bare* gjennom Arbeiderkomiteen EEC-motstanderne har en *sikker* garanti for en varig front mot EEC.

5. HVORDAN HELE ENHETSFRONTEN BØR STILLE SEG TIL FIENDENS ANGREP

5.1. Når fienden, i Aftenpostens, eller andres skikkelse, befaler oss å splitte oss, er det fordi det er i EEC-tilhengernes interesse at vi splitter oss. Da bør vi nettopp holde enda bedre sammen og styrke enheten.

Noe en del folk i enhetsfrontens sentrum ikke skjønner er at dersom taktikken med å splitte ut enhetsfrontens venstre lykkes, så vil turen høyst sannsynlig komme til dem. Historien er full av slike eksempler.

5. 2. Når fienden krever at vi skal avstå fra massemobilisering, at vi skal nekte massene noen annen form for deltakelse i EEC-kampen enn å legge en seddel i ei valgurne til høsten, bør vi nettopp gå enda sterkere inn for massemobilisering. Fienden vil gjøre EEC-spørsmålet til et samvittighets spørsmål for den enkelte med »tillit til Trygve» som tungen på vektskåla. Vi må gjennom massemobilisering vise at det er et klassespørsmål, at det er i samsvar med arbeiderklassens tradisjoner at det mindretallet i arbeiderklassen som tviler slutter seg til flertallet som er imot. Gjennom massemobilisering vil tvilerne se hvem det er de må gå sammen med og hvem de må gå imot.

**ENHET OG MASSEMOBILISERING ER VÅRE »MAGISKE VÅPEN».
HOLDER VI FAST PÅ DEM, VIL VI VINNE EEC-KAMPEN.**

LØNNSOPPGJØRET —

RESULTATET BLIR NEDGANG I DISPONIBEL REALINNTEKT

Tariffrevisjonen for de kommende to år er avsluttet. I oppgjøret mellom LO og NAF fikk lønnstakerne et »rammetillegg» på 5,6 %. I forhandlingene mellom staten og Statstjenestemannskartellet ble den totale rammen for tilleggene 9,6 %.

Røde Fane vil seinere komme med en analyse av dyrtida og inntektsutviklinga for norske arbeidere og funksjonærer. I dette nummer trykker vi utdrag fra en resolusjon som Norsk Tjenestemannslags gruppe i Statistisk Sentralbyrå la fram på et møte for medlemmer av Statstjenestemannskartellet i Oslo 18. mai. Resolusjonen, som ble nektet tatt opp til avstemning, konkluderte med et nei til det framlagte tariffresultatet. Utdraget vi bringer er de avsnittene som begrunner dette standpunktet. Analysen som er gjort viser klart at omlag 85 % av de statsansatte vil få en *nedgang* i realdisponibel lønnsinntekt i den kommende perioden.

Den konklusjonen bør være en tankevekker for Dag Østerberg og andre SF-ideologer som i lengre tid har forsøkt å framstille marxist-leninistenes dyrtidsparole som en vits i all velferden!

Vurdering av det anbefalte forslag til ny avtale om statstjenestemennenes lønnsforhold for tidsrommet 1/5-1972 til 30/4-1974.

1. For å kunne vurdere om et forslag til tariffavtale er tilfredsstillende eller ikke er det nødvendig å gjøre seg opp en mening om hva forslaget vil innebære når det gjelder utviklingen av reallønna og av realdisponibel lønnsinntekt i den perioden avtalen gjelder for de grupper avtalen omfatter.

Begrepet reallønn gir et mål på hvor mye varer og tjenester et nominelt lønnsbeløp tilsvarer. Reallønna beregnes ved å dividere det nominelle lønnsbeløp med konsumprisindeksen. Disponibel lønnsinntekt er den del av lønna som er igjen når skatten er betalt og eventuelle trygder mottatt, altså den del av lønna en arbeidstaker kan disponere

til privat-forbruk. Realdisponibel lønnsinntekt gir uttrykk for hvor mye varer og tjenester en arbeidstaker kan kjøpe for den del av lønna som er igjen etter at skatten er betalt. For å kunne si noe om reallønna og realdisponibel lønnsinntekt på et framtidig tidspunkt må en lage anslag eller prognoser over hvordan konsumprisindeksen og skattereglene utvikler seg. Slike prognoser er naturligvis beheftet med usikkerhet, og vurderinger som bygger på slike prognoser blir dermed også usikre. På den annen side er vurderinger av et forslag til tariffavtale som *ikke* bygger på slike prognoser over utviklingen av reallønn og realdisponibel lønnsinntekt mer eller mindre intetsigende.

2. NTLs gruppe i Statistisk Sentralbyrå har utarbeidet en oversikt over lønnsutviklingen for enkelte

lønnsklasser i lønnsregulativet, beregninger for perioden 1966 – april 1972 og prognoser for tidsrummet mai 1972 – april 1974. I et vedlegg til denne resolusjonen er en del av disse beregninger og prognoser lagt fram og nyttet som grunnlag for å vurdere det anbefalte forslaget for tariffavtale for statsansatte. I resolusjonen er enkelte hovedpunkter tatt med. Prognosene bygger på forutsetninger om at prisene vil stige med 12,1 % i kommende 2-årsperiode, at statsansatte får et priskompensa-

sjonstillegg på 3,7 % 1/5–1973 og at den gjennomsnittlige skatteprosent for en inntekt tilsvarende lkl. 10⁴ vil stige med 2,8 %. Forutsetningen om prisstigningen må karakteriseres som meget realistisk og anslagene på skatteendringene må sies å være meget forsiktige.

3. En indeks over utviklingen av reallønn og realdisponibel inntekt for enslige for lkl. 10⁴ i gjennomsnitt for de 3 siste avtaleperioder og prognoser etter forslaget til ny avtale viser:

	1.5.1966	1.5.1968	1.5.1970	1.5.1972
	30.4.1968	30.4.1970	30.4.1972	30.4.1974
Reallønn	100.0	103,5	102,5	103,5
Realdisponibel lønnsinntekt enslig	100.0	101,8	101.0	97.0

Disse indekser er i hovedtrekkene representative for de fleste grupper statsansatte som i denne perioden ikke har fått ekstra klasseopprykk f. eks. i form av justeringer, normeringer, bedrede opprykksregler e.l. Det er stagnasjon i reallønnsutviklingen, og forslaget til ny avtale vil gi 1 % auke i reallønna. **Utviklingen av realdisponibel inntekt er også stag-**

ert og forslaget til ny avtale vil etter disse prognoser bety en nedgang på 4 % i forhold til forrige periode og en nedgang på 3 % i forhold til avtaleperioden 1966–68.

4. Prognoser for lønnsutviklingen for alle lønnsklasser for avtaleperioden forslaget gjelder er sammenfattet i følgende tabell:

Lønnsklasse	Endring fra perioden 1/5-1970–30/4-1972 til perioden 1/5-72–30/4-74 i prosent			
	Nominell lønn	Reallønn	Realdisponibel lønnsinntekt	
85 % av de statsansatte uten ekstra lkl. opprykk	10 ⁴	13.4	1.0	-4.0
	11 ⁴ –20 ¹	13.4	1.0	-4.0– -6.0
	9 ⁴ og lavere	13.7–16.7	1.1–3.0	-4.0– -2.0
5 % av de statsansatte ansatte med 1 lkl. opprykk		18.9–21.2	5.5–7.0	0.0–2.5
10 % av de statsansatte med 2 lkl opprykk		24.3–26.1	9.0–11.5	4.5–7.0

Etter denne prognose vil bare den gruppen som får 2 ekstra lkl. opprykk få en lønnsutvikling som kan sies å være tilfredsstillende. Den gruppen som får 1 ekstra lkl.

opprykk får en moderat forbedring. Resten av de statsansatte som omfatter 85 % vil få en kraftig nedgang i realdisponibel lønnsinntekt.

KAPITALEN OG NATUREN

Utdrag fra Engels: Arbeidets rolle i overgangen fra ape til menneske.

Alle hittil eksisterende produksjonsformer har utelukkende tatt sikte på å oppnå de mest umiddelbare og direkte nyttige resultatene av arbeidet. De videre konsekvensene, som først viser seg seinere og begynner å virke gjennom gradvis gjentakelse og akkumulering, har vært totalt neglisjert. Det opprinnelige felleseie til jord, samsvarte på den ene sida til et nivå i menneskets utvikling hvor dets horisont allment var begrenset til det som lå umiddelbart for hånden. Det forutsatte på den andre sida en viss overflod av jord som kunne tillate et visst spillerom for å rette opp eventuelle dårlige resultater av denne forhistoriske økonomien. Da dette jordoverskuddet var utpint, gikk også felleseiendommen tilbake. Alle høyere former for produksjon førte imidlertid til inndeling av befolkninga i forskjellige klasser og derigjennom til den

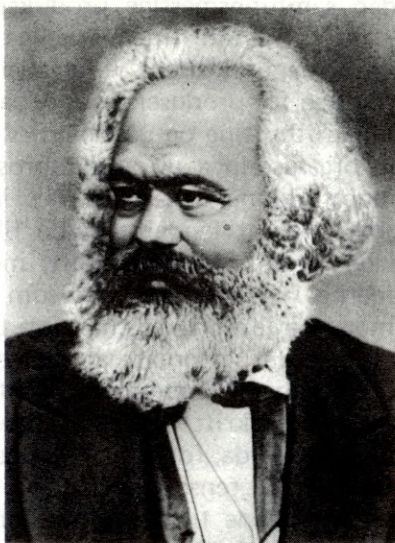
antagonistiske motsigelsen mellom herskende og undertrykte klasser. Slik ble den herskende klassens interesser den avgjørende faktoren for produksjonen, siden produksjonen ikke lenger innskrenker seg til å skaffe til veie de aller nødtørftigste livsfornødenhetene til det undertrykte folket. Dette har blitt realisert i høyeste grad i den kapitalistiske produksjonsformen som er framherskende i Vest-Europa i dag. De enkelte kapitalistene, som dominerer produksjon og handel, er bare i stand til å beskjeftige seg med de umiddelbart nyttige resultatene av sine handlinger. I virkeligheten trer selv disse nyttige resultatene – i den grad det er snakk om nytten av det produktet som blir produsert eller handlet med – langt i bakgrunnen, og den eneste målsettinga blir den profitten som kan gjøres ved salget.

Klassisk politisk økonomi, borgerskapets samfunnsvitenskap, betrakter hovedsakelig bare de samfunnsmessige resultatene av menneskelige handlinger på produksjonens og handelens område som det var hensikten å frambringe. Dette samsvarer fullstendig med den samfunnsmessige organisasjonen som den er et teoretisk uttrykk for. Siden individuelle kapitalister er engasjert i produksjon og handel for den umiddelbare profittens skyld, tas bare de nærmeste, de aller mest umiddelbare resultatene i betraktning i første omgang. Så lenge den enkelte bedriftsherre eller handelskapitalist selger en produsert eller innkjøpt vare med den vanlige ettertraktede profitten, er han tilfreds og bryr seg ikke om hva som etterpå blir av varen eller dens kjøpere. Det samme gjelder resultater i naturen av de samme handlingene. Hva brydde de spanske plantasjeeierne på Kuba, som brant ned skogene på fjellsidene og fikk tilstrekkelig gjødsel for en generasjon av asken til veldig profittable kaffetrær – hva brydde de seg om at det kraftige troperegnet etterpå skyllet vekk det øvre, ubeskyttede laget av jorda, og etterlot seg bare klipper! I forholdet til naturen, som til samfunnet, er den nåværende produksjonsformen hovedsakelig bekjeftiget bare med de umiddelbare, påtakelige resultater; og så blir man veldig overrasket over at fjernere resultatene av slike handlinger, viser seg å bli helt annerledes, nærmest motsatt i karakter; at harmonien mellom forsyninger og etterspørsel blir omformet til direkte motsetning, slik som det viser seg i løpet av industriens tiårsperioder – selv Tyskland har fått merke en forsmak på dette i »krakket»; at privat eiendom basert på ens eget arbeid med nødvendighet må utvikle seg til

ekspropriasjon av arbeiderne, mens all rikdom blir mer og mer konsentrert i hendene på de ikke-arbeidende; at . . .

STORINDUSTRI OG JORDBRUK

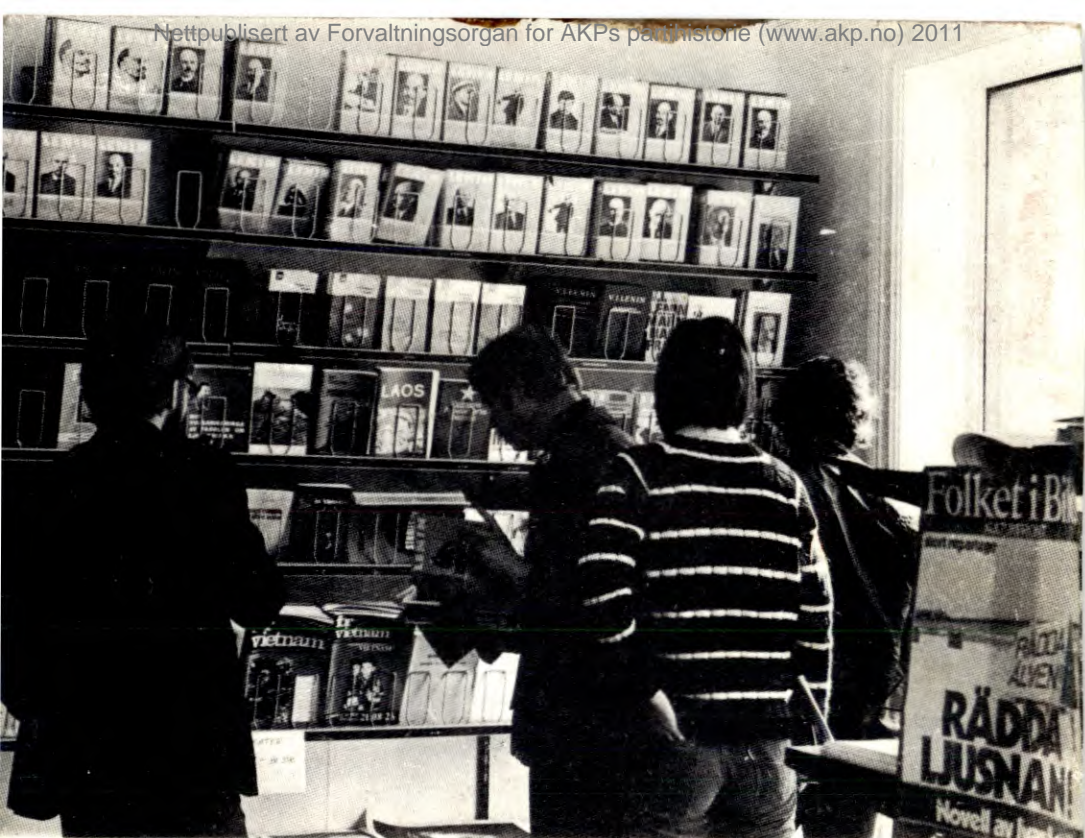
Utdrag fra Marx: Kapitalen, første bok.

På landsbygda virker storindustrien mest revolusjonerende på det viset at den eliminerer det gamle samfunnets bolverk, »bonden», og erstatter ham med lønnsarbeideren. Dermed oppstår de samme motsetninger og de samme sosiale behov for omdanning på landet som i byene. Bevisst teknisk utnyttning av vitenskapen trer i stedet for gamle irrasjonelle slentrianmetoder. De gamle familiebåndene, som forente jordbruk og manufaktur i de tidlige utviklingsstadiene, bli slitt fullstendig i stykker av den kapitalistiske produksjonsmåten. Men samtidig skaper storindustrien de materielle forutsetningene for en ny og høyere syntese: forening av

jordbruk og industri på grunnlag av den karakteren de har utviklet i motsetning til hverandre. Samtidig som bybefolkninga presses sammen i store befolkningsentra, konsentrerer den kapitalistiske produksjonen på den ene sida samfunnets historiske utviklingskraft, men forstyrrer på den andre sida materialutskiftning mellom mennesket og jorda gjennom å forhindre at det materialet som mennesket har forbrukt i form av næringsmidler og klær, går tilbake til jorda, ødelegger altså de naturlige betingelsene for jordas varige fruktbarhet. Den skader samtidig bybefolkningas fysiske helse og landarbeidernes åndelige liv. Men i det den ødelegger de umiddelbare, naturlige betingelsene for denne utvekslinga av materiale, forårsaker den at den systematisk gjenopprettes som en herskende lov for den samfunnsmessige produksjonen, og i en form som tilsvarer den høyeste menneskelige utviklinga. I jordbruket, såvel som i manufakturen, virker den kapitalistiske omvandlinga som en lidelse for produsentene. Arbeidsmidlene blir midler til undertrykking, utbytting og utarming av arbeiderne, og den samfunnsmessige organiseringa av arbeidsprosessen fungerer som ei organisert undertrykking av arbeidernes individuelle liv, frihet og sjølstendighet. Det at landarbeiderne blir spredd over større områder svekker deres motstandskraft, mens konsentrasjonen styrker arbeiderne i byene. Akkurat som i byindustrien utviner man i det moderne jordbruket en større bevegelighet og økt produktivkraft i arbeidet gjennom at sjølve arbeidskrafta ødelegges og tynes. Og ethvert framskritt i det kapitalistiske jordbruket er ikke bare et framskritt i kunsten å utsuge arbeiderne, men også i kunsten å utsuge jorda, for ethvert framskritt som øker dens fruktbarhet for en begrenset periode, er samtidig et framskritt som ødelegger kildene til dens fruktbarhet. Jo mer et land, slik som f. eks. De Forente Stater, går ut fra storindustrien som grunnvollen for sin utvikling, desto fortere går denne ødeleggelsesprosessen. Den kapitalistiske produksjonen kan bare utvikle produksjonsteknikken og den samfunnsmessige organisasjonen gjennom samtidig å ødelegge rikdommens urkilder: jorda og arbeideren.

Tom side

Fra forretningen i Teatergata.

KJØP OG LES!

Dette heftet er ett i en serie revolusjonære hefter som Forlaget Oktober gir ut, for å utvikle diskusjonen og høyne det politiske nivået i den progressive bevegelsen i Norge. Hvis du skriver til oss, kan du få tilsendt oversikt over de bøkene, platene, plakaten og heftene vi selger. Har du anledning til det, bør du også besøke en av våre 4 butikker:

Oslo: Teatergt. 13, Toftesgt. 68

Bergen: Nygårdsvn. 45

Trondheim: Innherredsvn. 23

Vil du skrive til oss, er adressa

Boks 8379

Hammersborg

Oslo 1

Av Tron Øgrim

Trykt i offett hos
A/S Duplortrykk Oslo-72

Oktober ★